

Univerzita Palackého v Olomouci

Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské výchovy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2020

Bc. Adéla Šťastná

Univerzita Palackého v Olomouci

Cyrilometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské výchovy

**Domov mládeže jako důležitý výchovný faktor
ve volném čase studentů**

Diplomová práce

Studijní obor: Sociální pedagogika

Autor: Bc. Adéla Šťastná

Vedoucí práce: Mgr. Milena Öbrink Hobzová, Ph.D.

Olomouc 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla v něm všechny použité prameny a zdroje literatury, ze kterých jsem při zpracování čerpala.

V Prazi dne 14. 5. 2020

.....
podpis autorky diplomové práce

Poděkování

Děkuji své vedoucí diplomové práce Mgr. Mileně Öbrink Hobzové, Ph.D., za odborné vedení, její pomoc, cenné informace, poskytnutí rad a připomínek, které věnovala mé diplomové práci. Také děkuji domovu mládeže za umožnění výzkumu a své bývalé spolupracovnici Mgr. Bronislavě Lackové za podporu při zpracování této práce.

Obsah

Úvod	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 Domov mládeže jako instituce	10
1.1 Charakteristika domova mládeže	10
1.2 Organizace domova mládeže	10
1.2.1 Podmínky umístění do domova mládeže	11
1.2.2 Provoz.....	12
1.3 Pedagogická dokumentace a evidence.....	13
1.3.1 Školní vzdělávací program.....	13
1.4 Samospráva studentů	15
2 Volný čas a výchova mimo vyučování v domově mládeže	16
2.1 Volný čas	16
2.1.1 Historický vývoj volného času.....	17
2.1.2 Funkce volného času	18
2.2 Výchova mimo vyučování	18
2.2.1 Funkce výchovy	19
2.2.2 Výchovné zásady.....	20
2.2.3 Výchovné požadavky	20
2.2.4 Cíle výchovy	21
2.2.5 Prostředky výchovy.....	21
2.2.5.1 Výchovně vzdělávací činnosti	22
2.2.5.2 Prostředí a materiální vybavení	23
2.2.5.3 Výchovné metody a formy	23
2.2.5.4 Nezáměrné výchovné situace.....	25

3	Cílové skupiny podílející se na výchově mimo vyučování v prostředí domova mládeže	26
3.1	Studenti v období adolescence.....	26
3.1.1	Tělesný vývoj	26
3.1.2	Vývoj poznávacích procesů	26
3.1.3	Emoční vývoj a socializace	27
3.1.4	Volnočasové aktivity.....	28
3.2	Vychovatel	28
3.2.1	Specifické povahové předpoklady pedagoga	29
3.2.2	Pracovní doba a náplň práce vychovatele	29
3.3	Zákonní zástupci	30
3.4	Interakce a komunikace v domově mládeže	31
3.4.1	Interakce a komunikace mezi vychovatelem a studentem	31
3.4.2	Interakce a komunikace mezi vrstevníky	32
	PRAKTICKÁ ČÁST	34
4	Základní kvalitativní výzkum.....	34
4.1	Cíle výzkumu a výzkumné otázky.....	34
4.2	Strategie výzkumu	35
4.3	Znalost terénu	36
4.4	Role a pozice výzkumníka	36
4.5	Výzkumný soubor.....	37
4.5.1	Charakteristika respondentů.....	38
4.6	Etické dimenze výzkumu.....	39
4.7	Metoda sběru dat.....	40
4.8	Metoda analýzy a interpretace dat	42
5	Vlastní výzkumné šetření	44
5.1	Základní údaje domova mládeže	44

5.1.1	Stručná historie.....	44
5.1.2	Ubytování v domově mládeže.....	45
5.2	Analýza a interpretace dat.....	46
5.2.1	Analýza a interpretace dat získaných při polostrukturovaných rozhovorech ...	46
5.2.2	Analýza a interpretace dat získaných při zúčastněném pozorování.....	72
6	Shrnutí praktické části a doporučení pro praxi.....	73
	Závěr.....	77
	Seznam použité literatury a zdrojů	78
	Seznam tabulek.....	81
	Seznam příloh.....	82

Úvod

Domov mládeže nabízí ubytovaným studentkám zcela odlišné prožívání volného času, než měly v místě bydliště. Jde především o společenské aktivity, které nastolí příjemnou atmosféru, nezbytnou pro soužití se spolubydlícími, a také se prohloubí důvěra k vychovatelkám, což má na organizaci volného času pozitivní vliv.

Zájmové aktivity a trávení volného času mládeže je zajímavým tématem a zároveň pracovní náplní autorky. Z tohoto důvodu se věnujeme právě volnočasovým aktivitám adolescentů v souvislosti s domovem mládeže. Téma diplomové práce zní: „Domov mládeže jako důležitý výchovný faktor ve volném čase studentů.“

Hlavním cílem nejen kvalitativního výzkumu, ale také diplomové práce je analyzovat a také interpretovat, jaký výchovný vliv má prostředí domova mládeže na trávení volného času studentů, a celkově tuto problematiku charakterizovat.

Diplomová práce je rozdělena do šesti kapitol. První tři jsou součástí teoretické, další tři pak praktické částí.

V první kapitole vysvětlíme význam a funkci domova mládeže. Zmíníme organizační záležitosti včetně přijímacího řízení a chodu školského zařízení. Věnujeme se pedagogické dokumentaci, jež je nezbytná pro výchovně vzdělávací činnost. Informujeme o samosprávě studentů, díky níž je zkvalitňováno mimoškolní prostředí. Ve druhé kapitole charakterizujeme volný čas a nastíníme jeho historii a poslání. Definujeme výchovu mimo vyučování, její účel, zásady, požadavky a prostředky, které napomáhají ke správnému rozvoji osobnosti. Ve třetí kapitole představíme účastníky, kteří se podílejí na výchovně vzdělávacím procesu. Zabýváme se adolescentním obdobím, profesí vychovatele a rodiči. Na závěr popisujeme sociální vztahy, pro které je důležitá vzájemná spolupráce a komunikace.

Ve čtvrté kapitole uvedeme kvalitativní výzkum, cíle a výzkumné otázky. Autorka diplomové práce v daném domově pracuje jako vychovatelka a v podstatě se účastní celého výchovně vzdělávacího procesu. Z tohoto důvodu byl vybrán etnografický design. Pro shromažďování dat je použita metoda polostrukturovaného rozhovoru a zúčastněného pozorování. Zachována je anonymita organizace, dotazovaných i sledovaných. Zkoumání probíhalo ve II. pololetí školního roku 2018/2019 a v I. pololetí roku 2019/2020. Výzkumným souborem jsou ubytované studentky určitého domova mládeže.

V páté kapitole analyzujeme a interpretujeme rozhovory a odpovídáme na jednotlivé výzkumné otázky, které se týkají individuálních zájmových aktivit v domově mládeže i mimo něj, dále také vnitřního a provozního řádu organizace. Rovněž se seznámíme s vybavením a prostředím, jehož součástí jsou i specializované učebny, jako je posilovna, knihovna, počítačová učebna, společenské místnosti, hudební studovny. Také sledujeme volnočasové aktivity zařízení, do nichž spadají pravidelné zájmové kroužky, nepravidelné aktivity uvnitř i vně instituce a navrhneme zkvalitnění jejich nabídky. Neméně významné jsou vzájemné vztahy mezi ubytovanými i mezi studentkami a vychovatelkami. V poslední kapitole shrneme zjištěné informace z praktické části výzkumu a nabízáme možnosti řešení a využití poznatků v praxi.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Domov mládeže jako instituce

V první kapitole charakterizujeme funkci a poslání domova mládeže. Následně se věnujeme organizačním záležitostem školského zařízení včetně podmínek přijetí k ubytování. Vyjmenujeme povinnou pedagogickou dokumentaci a vysvětlujeme samosprávu žáků.

1.1 Charakteristika domova mládeže

Domov mládeže je školské zařízení pro výchovu mimo vyučování, které středoškolákům, případně studentům vyšších odborných škol zajišťuje celodenní výchovu, ubytování, stravování a dbá o bezpečnost i zdraví svěřenců. Může být součástí určité střední školy, nebo stojí samostatně a přijímá žáky z různých škol. Je určen žákům, kteří nemohou dojíždět do školy z důvodu velké vzdálenosti od bydliště. Organizace poskytuje vzdělání a nabízí volnočasové činnosti.¹

Hlavním cílem výchovy je naučit vychovávaného dobře a plnohodnotně nakládat s volným časem, a to tak, aby ho chápal jako důležitou hodnotu ve svém životě.² Dalším záměrem je ukázat ubytovaným, jak správně odpočívat, relaxovat a zorganizovat den, také je povzbudit k rozšíření osobních zájmů a motivovat k sebevzdělávání.³

1.2 Organizace domova mládeže

Studenti jsou rozděleni do výchovných skupin, které vedou vychovatelé. Počet v jednotlivých skupinách je dán podle nezletilých a zletilých žáků. Na jednoho pedagoga připadá minimálně dvacet svěřenců, nejvíce však třicet, ve výjimečných případech až třiatřicet. Nejvyšší možná kapacita musí být ředitelem řádně odůvodněná. Pokud je skupina složena pouze ze studentů vyšší odborné školy, může obsahovat čtyřicet až

¹ STAŇKOVÁ, V. *Výchova mimo vyučování v Domově mládeže*. 1988, s. 51.

² PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2002, s. 31.

³ HÁJEK, B., HOFBAUER B. a PÁVKOVÁ J. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. 2008, s. 150.

padesát ubytovaných. V domově mládeže jsou svěřenci přiděleni do ložnic podle stejného pohlaví a většinou i ročníku narození.⁴

Cena za ubytování na jednoho studenta je kategorizovaná. Na vyšší úrovni jsou jednolůžkové, dvojlůžkové a třílůžkové pokoje, za které zaplatí nejvíce 1.600,- Kč. Na nižší jsou ložnice po čtyřech, pěti či šesti lůžkách a úplata činní 900,- Kč měsíčně. Přesnou částku však určí ředitel zařízení, který bere v úvahu nabízené služby a poskytované vybavení. Ve výjimečných situacích je možné platbu za bydlení snížit.⁵

1.2.1 Podmínky umístění do domova mládeže

Podmínky ubytování jsou zakotveny ve vyhlášce č. 108/2005 Sb. o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních. O umístění studenta do domova mládeže rozhoduje statutární zástupce organizace, a to na základě podané přihlášky zletilým studentem nebo u neplnoletých zákonným zástupcem. Ředitel v přijímacím řízení stanovuje kritéria, podle kterých přijímá uchazeče. Sleduje vzdálenost od místa bydliště, dopravní spojení, hodnotí sociální znevýhodnění a zdravotní způsobilost. Zájemce vyrozumí písemně.⁶

Ubytování během školního roku lze zrušit z několika důvodů:

- plnoletý student či rodič nezletilého zažádá o zrušení bydlení;
- neuhrazení platby za stravu či ubytování;
- ukončení vzdělání ve škole;
- přerušování studia;
- vyloučení za porušení Domovního řádu.⁷

⁴ HÁJEK, B., HOFBAUER B. a PÁVKOVÁ J. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. 2008, s. 150.

⁵ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Vyhláška č. 108/2005 Sb. o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních* [online] 2005.

⁶ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Vyhláška č. 108/2005 Sb. o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních* [online] 2005.

⁷ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Vyhláška č. 108/2005 Sb. o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních* [online] 2005.

1.2.2 Provoz

Školské zařízení funguje od neděle do pátku, a to po celý školní rok. Některé instituce nabízí ubytování i přes víkendy kvůli odborným praxím. Provoz domova mládeže je uvedený ve Vnitřním řádu, který zpracovává statutární osoba zařízení. Obsahuje práva a povinnosti žáků i rodičů.⁸

Svěřenci mají právo užívat vybavení pokoje a místnosti, které jsou pro ně určené. Mohou se podílet na rozvoji domova, navštěvovat pořádané akce a účastnit se studentské rady. Dále mohou dávat návrhy na zkvalitnění prostředí, požádat o vycházku, odjet domů v době volna nebo během týdne a vyměňovat každých 14 dní ložní prádlo.

K povinnostem studentů patří řídit se Vnitřním řádem a instrukcemi pracovníků, zodpovědně plnit domácí úkoly, dodržovat pořádek v ložnicích a po celé budově, dbát bezpečnostních pravidel včetně protipožárních opatření, šetrně zacházet s majetkem, používat elektrospotřebiče, které prošly revizemi. Návštěvy musí přijímat ve vyhrazeném prostoru, dále také šetřit vodou, energiemi a potravinami. Ubytování jsou povinni sdělovat závady, chovat se slušně, hlásit nemoci i úrazy. Do domova mládeže nesmí student přicházet pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek.

Součástí Vnitřního řádu je stanovený režim dne, ve kterém jsou časově rozvržené činnosti. Ráno se začíná budíčkem, pokračuje osobní hygienou, úklidem ložnice, snídaní, odchodem do školy. Po příchodu z vyučování je osobní volno, individuální vycházky, studijní klid, večere a večerka.

⁸ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2002, s. 127-129.

1.3 Pedagogická dokumentace a evidence

Pedagogická dokumentace je vymezena ve školském zákonu číslo 561/2004 Sb. v §28 a je vedena z důvodu dokládání záznamu o činnosti. Prvním tiskopisem je písemné rozhodnutí o zápisu domova mládeže do školského rejstříku. Následuje školní matrika, která eviduje všechny ubytované studenty. Třetím je osobní list žáka, jenž obsahuje osobní údaje, kontakt na rodiče, studijní výsledky, výchovná opatření, ukládají se do něho interní souhlasy a přihláška do domova mládeže. Dalším je deník výchovné skupiny, do kterého je zaznamenáván seznam studentů, rozdělení do pokojů, škola a ročník. Denně se vypracovává výchovně vzdělávací činnost a měsíčně výchovný plán. Pátou listinou je denní záznam, kde se zapisuje průběh celého dne včetně mimořádných situací, počet přítomných i nepřítomných žáků.⁹

Důležitá je i kniha pedagogických rad, jež informuje o organizačních záležitostech instituce, prodiskutovaných výchovných problémech a návrzích na zlepšení.¹⁰ Neméně významný je již zmiňovaný Vnitřní řád, kniha úrazů, kontrolní záznam, výroční a inspekční zpráva, rozpis služeb pedagogů a Školní vzdělávací program, který je podrobněji popsán níže.¹¹ Všechny písemné doklady mají vysokou hodnotu, a proto je vyžadováno řádné uchování před jejich zneužitím, poškozením či ztrátou.¹²

1.3.1 Školní vzdělávací program

V domově mládeže (dále jen DM) se výchova a vzdělávání uskutečňuje podle vypracovaného Školního vzdělávacího programu (dále jen ŠVP). Tento dokument poskytuje inspiraci a různé náměty k činnostem. Dále slouží k prezentaci organizace a rovněž je významný i pro instituce, které kontrolují plnění cílů výchovně vzdělávacího programu.

⁹ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*. [online] 2019.

¹⁰ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2002, s. 132.

¹¹ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*. [online] 2019.

¹² HÁJEK, B., HOFBAUER B. a PÁVKOVÁ J. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. 2008, s. 211.

ŠVP obsahuje očekávané výstupy, které jsou odborně nazývané jako klíčové kompetence.¹³

Jsou děleny do oblastí:

1. Kompetence k učení – efektivně se učit, kritizovat svůj výkon, při studiu využívat různé informační zdroje a převést je do běžného života.
2. Kompetence k řešení problému – sledovat problémové situace, porozumět jim, najít řešení, argumentovat a přebrat odpovědnost za svůj názor, dokončit úkol, zvládat bariéry.
3. Komunikativní kompetence – vhodně se vyjadřovat ve verbálním i psaném projevu, seskupit nápady, zapojovat se do debat, vlastní pohled zdůvodnit a přijmout názor ostatních, dodržovat zásady určené českým jazykem, formulovat a zapisovat důležité sdělené informace, slušně používat gesta a mimiku.
4. Sociální a personální kompetence – reálně hodnotit své tělesné i psychické schopnosti, posuzovat následky vlastního chování v jednotlivých událostech. Určit cíle dle osobnostních zájmů a dispozic. Přijímat získané zkušenosti nabyté někým jiným a naučit se akceptovat zpětnou vazbu. Nepřetržitě se vzdělávat a chránit své zdraví před poškozením. Přizpůsobit se danému prostředí, spolupracovat v kolektivu a aktivně se podílet na zadané práci. Vytvořit si plán úkolu, následně ho realizovat a posuzovat výkon druhých i svůj. Přispívat svými radami a ocenit náměty ostatních. Podporovat dobré vzájemné vztahy, vyhýbat se hádkám a předsudkům.
5. Občanská, činnostní a pracovní kompetence – rozumět vlastním pravomocem, požadovaným povinnostem a hájit se při křivém obvinění. Uznávat národnostní zvyky a dále je posilovat. Udržovat životní prostředí.
6. Kompetence k trávení volného času – naučit se smysluplně využívat volné chvíle a mít přehled o nabídce aktivit. Zvolit si volnočasové zájmy, jež pomáhají vyrovnávat stres a které odpovídají schopnostem jedince. Činnosti rozvíjet individuálně i hromadně a nepodlehout nátlaku při vnucování špatných návrhů.¹⁴

¹³ HÁJEK, B., HOFBAUER B. a PÁVKOVÁ J. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. 2008, s. 157-158.

¹⁴ HÁJEK, B., HOFBAUER B. a PÁVKOVÁ J. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. 2008, s. 159-161.

1.4 Samospráva studentů

V domově mládeže je samosprávným orgánem domovní rada. Je řízena ředitelem či pověřeným pedagogickým pracovníkem. Probíhá jednou až dvakrát měsíčně, případně dle potřeby. Středoškoláci jsou do ní voleni svými vrstevníky a tuto funkci zastávají po celý školní rok. Zprostředkovávají stížnosti skupiny a předávají je vedení organizace. Nejčastěji diskutují nad závažnými proviněními vůči Domovnímu řádu a domlouvají se na výchovném opatření. Radí se při organizování akcí a zájmových činností. Navrhují změny a dávají podněty ke zkvalitnění výchovné činnosti.¹⁵

¹⁵STAŇKOVÁ, V. *Výchova mimo vyučování v Domově mládeže*. 1988, s. 76.

2 Volný čas a výchova mimo vyučování v domově mládeže

V této kapitole charakterizujeme volný čas, uvedeme jeho historii a vysvětlíme, k čemu slouží. Popíšeme výchovu mimo vyučování a zmíníme výchovně vzdělávací, zdravotní, preventivní a sociální funkci, jež respektují potřeby jedince. Vysvětlujeme výchovné zásady a požadavky, které napomáhají ke zdravému psychickému vývoji. Stanovujeme cíle i prostředky výchovy podporující správný rozvoj osobnosti a účelné vyplnění volného času.

2.1 Volný čas

Volný čas je možné vymezit z několika úhlu pohledu. V pedagogickém slovníku je definován jako doba, kdy si jedinec dobrovolně vybírá aktivity dle vlastního rozhodnutí a zájmů. Je to čas, který lze vypočítat tak, že z celého dne se odečte doba, kterou jedinec tráví v práci a kterou potřebuje ke splnění rodinných i domácích závazků. Odpočítat se ještě musí biofyziologické potřeby.¹⁶

Podobně tento pojem vysvětluje i Knotová, která se ve své publikaci odkazuje na Dumazediera, jenž píše, že jde o svobodně zvolenou činnost. Jedná se o aktivity, které jsou odpoutány od pracovních povinností a nevyplývají z primárních sociálních skupin (rodina, zaměstnání) a sekundárních, jež jsou spjaty se členstvím ve spolku. Cílem není získat peněžní, politické či jiné výhody, ale jde o vlastní prospěch, potěchu a uspokojení.¹⁷

Vážanský rozděluje volný čas záporně a kladně. V prvním případě jde o čas, který zbude po přípravě do vyučování či práci, činnosti v domácnosti a po vykonání nezbytných tělesných potřeb. Do této doby zahrnuje i čas strávený v zaměstnání či ve škole a dobu strávenou při přesunu do těchto zařízení. Do fyziologických požadavků řadí spánek, stravu, osobní hygienu a jiné důležité úkony spojené s péčí o zdraví. V opačném slova smyslu volný čas chápe jako časovou hodnotu, kdy se jedinec svobodně seberealizuje a není omezován výše uvedenými aspekty. Může si vybrat, co bude dělat, a k těmto úkonům není nikým ani ničím nucen. Tyto libovolné činnosti mu přinášejí příjemné emoce a člověk se cítí odpočatý. V tomto čase také dochází k rozvoji osobnosti, při kterých se získávají nové

¹⁶ PRŮCHA, J., MAREŠ, J. a WALTEROVÁ, E. *Pedagogický slovník*. 1995, s. 255.

¹⁷ KNOTOVÁ, D. *Pedagogické dimenze volného času*. 2011, s. 27.

znalosti, schopnosti a dovednosti.¹⁸ Kladně okamžiky volna hodnotí i Filipcová, která ji charakterizuje jako aktivitu, jež rozvíjí tvořivé myšlení a celou osobnost po stránce duševní i tělesné.¹⁹

Tito autoři se shodují v tom, že volný čas je nejcennější doba, která je protipólem nutných závazků vycházejících z přirozeného chodu života. V tomto prostoru si sám subjekt určuje činnosti, jež bude konat a vytvářet. Tyto aktivity mu přinášejí pozitivní prožitek a pocit spokojenosti.

2.1.1 Historický vývoj volného času

V minulosti nebyly zprvu přesně stanovené hranice mezi volným časem a prací, jelikož se vzájemně propojovaly. V antice volný čas znamenal prostor k přemýšlení, debatu s kamarády či ke studiu knih. Středověk představuje volný čas jako dobu odpočinku po fyzické námaze a pro duchovní rozjímání. Změna nastává až v 16. století, kdy je volný čas odsuzován, a vyzdvihovány jsou jenom povinnosti. Vývojový zlom nastává průmyslovou revolucí, kdy proti sobě stojí práce a volný čas, který se nově vyznačuje kolektivismem. Volný čas byl označován jako prostor, jenž má jedinec k dispozici, ale nesměl být vyplněn dle představ lidí. Činnosti byly spojovány s politickým životem, ale v soukromém životě se lidé snažili aktivně stavět chaty, pořizovat zahrádky. Během 60. let 20. století došlo k uvolnění politiky a díky tomu vznikl Sociologický ústav ČSAV, kde se začal zkoumat volný čas. Začaly se rozšiřovat výzkumy, jejichž tématem byly aktivity zaměřené na kulturu obyvatel.²⁰

Aktuálně je volný čas rozlišen do třech termínů, a to utváření volného času, pedagogika volného času a věda o volném čase. První pojem zahrnuje sebeaktualizaci a cílem je co nejkvalitněji rozvinout vlastní osobnost. Pedagogika volného času je disciplínou, která se zaměřuje na účelné vyplnění volného času a na podporu hodnot, vědomostí, schopností. Třetí koncept se zabývá finančními, kulturními a politickými souvislostmi, které vznikají mezi těmito složkami.²¹

¹⁸ VÁŽANSKÝ, M. a SMĚKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. 1995, s. 23-24.

¹⁹ FILIPCOVÁ, B. *Člověk, práce, volný čas*. 1966, s. 19.

²⁰ KNOTOVÁ, D. *Pedagogické dimenze volného času*. 2011, s. 34-38.

²¹ VÁŽANSKÝ, M. a SMĚKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. 1995, s. 68-69.

2.1.2 Funkce volného času

V jednotlivých publikacích jsou funkce volného času vysvětleny podle toho, zda jsou důležité pro jedince nebo společnost. Toto rozdělení volného času se váže buď k sociálnímu vztahu, ke stylu života, nebo prostoru, kdy si individuum svobodně volí aktivity.²²

Mezinárodně uznávaný německý autor Opaschowski popsal sedm funkcí, které jsou vzájemně propojeny a tvoří komplex. První je rekreační, sloužící k odpočinku a uvolnění, druhá je kompenzační, jež likviduje osobní zklamání. Další je edukační a enkulturační, která se zabývá vlastním rozvojem kultury a sebevzděláváním. Čtvrtá je kontemplační, jež umožňuje podporu duchovna a nalézání smyslu vlastní existence. Následující je komunikační, která pomáhá při utváření společenských kontaktů. Šestá participační, jež spolupracuje na rozvíjení společnosti. Poslední je konzumní.²³

Knotová ve své publikaci odkazuje na zahraniční literaturu od Marshalla, ve které jsou funkce volného času rozlišené do oblasti terapeutické, kde je volný čas chápán jako pomoc, dále poradenství, která povzbuzuje jedince v profesním růstu. Následuje autonomní, jež rozvíjí sebe sama, přispívá k plnění individuálních požadavků a osvobozuje od útlaku společnosti. Poslední vede ke zdraví, jež podporuje zdravý způsobu života.²⁴

Česká socioložka Filipcová vyzdvihuje odpočinek a rekreaci, osobnostní rozvoj včetně sebevzdělání a překonávání jednotvárné zátěže. Všechny vyjmenované okruhy se mezi sebou proplétají a toto odlišení je používané pouze v rovině teoretické.²⁵

2.2 Výchova mimo vyučování

Výchova je definována jako dlouhodobý proces, který probíhá záměrně a jeho hlavním cílem je pozitivně ovlivnit osobu po stránce psychické i fyzické.²⁶ Z této formulace lze vyvodit, že výchova mimo vyučování je cílevědomá a tvoří se při ní určitý životní styl. Poukazuje na správné vyplnění volného času, pomáhá při utváření zájmů,

²² KNOTOVÁ, D. *Pedagogické dimenze volného času*. 2011, s. 32.

²³ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 2004, s. 14 -15.

²⁴ KNOTOVÁ, D. *Pedagogické dimenze volného času*. 2011, s. 33.

²⁵ FILIPCOVÁ, B. *Člověk, práce, volný čas*. 1966, s. 26.

²⁶ PRŮCHA, J., MAREŠ, J. a WALTEROVÁ, E. *Pedagogický slovník*. 1995, s. 257.

uspokojuje životní potřeby, podporuje schopnosti a posiluje morální hodnoty. Je specifická v tom, že používá netradiční cíle, podmínky i nástroje. Probíhá po výuce, bez přímého vlivu rodiny a je zabezpečena organizací.²⁷

2.2.1 Funkce výchovy

Výchovné funkce vyplňují tělesné, duševní i sociální potřeby žáků.²⁸

Největší důraz je kladen na výchovně vzdělávací funkci, jelikož rozvíjí všechny osobnostní oblasti. Podporuje zájmovou činnost, vzdělávání, speciální schopnosti i dovednosti. Motivuje k aktivitám důležitým pro budoucí život, přináší pocit uspokojení a podává kladnou sebereflexi.²⁹

Druhá funkce je zdravotní. Posiluje zdravý životní styl a přispívá k duševnímu rozvoji. Dbá na pravidelnou stravu, společenské stolování a základní hygienické zásady. Rozvrhuje čas podle věku studentů. Během dne mění duševní, tělesné, řízené, volné, individuální i skupinové činnosti. Mezi nejčastější aktivity patří relaxace, práce a venkovní sport.³⁰

Třetí funkce je preventivní a směřuje k předcházení sociálně patologických jevů. Konkrétně je zaměřena na drogy, kriminalitu, virtuální svět, záškoláctví, šikanu, intoleranci, alkohol a jiné návykové látky. Prevence je dělena na primární, sekundární a terciální. První stupeň se zabývá celou veřejností, která není trestně ohrožená. Druhý vyhledává potencionální rizikové osoby. Třetí je léčebný a zamezuje dalšímu trestnému činu.³¹

Sociální funkce napomáhá k dobrým mezilidským vztahům a kompenzuje rozdílné rodinné hmotné i duševní podmínky.³²

²⁷ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2002, s. 37.

²⁸ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2002, s. 37.

²⁹ HÁJEK, B., HOFBAUER B. a PÁVKOVÁ J. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. 2008, s. 72.

³⁰ HÁJEK, B., HOFBAUER B. a PÁVKOVÁ J. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. 2008, s. 72–73.

³¹ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2002, s. 41.

³² PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2002, s. 40.

2.2.2 Výchovné zásady

Výchovné zásady vychází z Úmluvy o právech dítěte a podporují fyziologický i psychologický vývoj jedince. Jde převážně o tyto:

- cílevědomosti: z obecných cílů se vyvozuje dílčí a určuje se prostředek k jejich plnění. Prodiskutuje se a povzbuzuje k další činnosti. Přispívá k příjemné atmosféře i kolektivním vazbám. Motivuje ke stanovení reálných cílů.
- soustavnosti: propojuje aktivity mezi domovem mládeže a školou.
- aktivnosti: zapojuje účastníka do činnosti, podporuje jeho dovednosti, schopnosti i znalosti. Pomáhá formovat osobnost a dává pocit sebezdokonalování.
- názornosti: ukazuje, jak rozvíjet smysly a zkušenosti. Využívá didaktické pomůcky a různé techniky, jež ovlivňují chování, postoje a názory.
- přiměřenosti: zohledňuje dosavadní vědomosti, schopnosti i talent. Metody a formy musí být v souladu s psychickou i fyzickou vyspělostí.
- emocionálnosti: povzbuzuje dobrou náladu, zvyšuje výkon, vyrovnává bariéry a zabraňuje únavě.
- všestranného rozvoje: posiluje intelektuální, manuální, technickou, estetickou, morální i fyzickou výchovu.
- kolektivní výchovy: utužuje sociální vazby ve skupině.
- opření se o kladné rysy jedince: přemáhá negativní vlastnosti, motivuje k aktivitě a prohlubuje důvěru.³³

2.2.3 Výchovné požadavky

Výchovné požadavky vedou ke zkvalitnění výchovného procesu. V domově mládeže se uplatňují tyto specifické požadavky:

- demokratičnosti: garance rovnocenného práva;
- humanity: zajištění vzdělávání, podpory vlastní osoby a sociální vazby;
- propojení teorie s praxí: převedení znalostí do praktického života;

³³ STAŇKOVÁ, V. *Výchova mimo vyučování v Domově mládeže*. 1988, s. 30–36.

- pedagogické ovlivňování volného času: účelné trávení volného času, budování podnětného prostředí, motivování k činnosti v zájmovém útvaru, nabídka zajímavých pomůcek i her;
- jednota vyučování a specifčnosti výchovy mimo vyučování: sjednotit školní i mimoškolní výchovu, spolupráce pedagogů pro zachování stejného cíle;
- dobrovolnosti: přijetí aktivit z vlastního rozhodnutí, respektování požadavku zajímavosti a zájmovosti;³⁴
- výběru aktivit: umožňuje zapojit žáky do jejich průběhu, rozvoj nápaditosti, kreativity a samostatnosti;
- seberealizace: posílení vlastních specifických schopností a pocitu úspěchu;
- pestrosti a přitažlivosti: zachovat vyváženost mezi organizovanými a spontánními činnostmi. Podléhají obsahu, postupu, formám a individuálním potřebám.
- zajímavosti a zájmovosti: podporuje výchovně vzdělávací činnost, nejvíce však zájmové kroužky. Vyvíjí se dle věku a zájmu studentů;
- orientace sociálních kontaktů: navazují přátelské vztahy;
- efektivitu: za pomoci prostředků směřují ke stanoveným cílům;
- kvality a evaluace: hodnocení splněných vnitřních i vnějších cílů.³⁵

2.2.4 Cíle výchovy

Každý výchovný program má předem jasně stanovený cíl, k němuž má daná činnost směřovat. V domově mládeže je obecným cílem účelné trávení volného času a sebevzdělávání. Konkrétní cíle vychází z výchovných funkcí.³⁶

2.2.5 Prostředky výchovy

Ve výchově mimo vyučování se pedagogickými prostředky stávají všechny aktivity, které napomáhají k dosažení výchovných cílů. Hlavními zdroji jsou výchovně vzdělávací činnosti, materiální vybavení, nezáměrné situace, prostředí, výchovné metody a formy.³⁷

³⁴ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2002, s. 46-47.

³⁵ HÁJEK, B., HOFBAUER B. a PÁVKOVÁ J. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. 2008, s. 80-81.

³⁶ HÁJEK, B., HOFBAUER B. a PÁVKOVÁ J. *Pedagogika volného času*. 2010, s. 39.

³⁷ STAŇKOVÁ, V. *Výchova mimo vyučování v Domově mládeže*. 1988, s. 36.

2.2.5.1 Výchovně vzdělávací činnosti

Výchovně vzdělávací činnosti vychází ze ŠVP. Aktivity jsou rozděleny na odpočinkové, rekreační, zájmové, veřejně prospěšné, sebeobslužné a přípravu do vyučování.

Odpočinkové činnosti jsou klidné, nezatěžují organismus psychicky ani tělesně. Probíhají na příjemném a ničím nerušeném místě. Využívají tyto aktivity: deskové hry, četbu knih, práci na notebooku, poslech hudby, sledování televizních programů, individuální povídání o každodenních starostech, rozhovory o aktuálních událostech, zážitcích z divadelního či jiného kulturního představení.

Rekreační činnosti jsou pohybově namáhavější a uskutečňují se převážně venku. Zahrnují manuální i tělovýchovné aktivity, příkladem je vycházka po okolí, nenáročné sportovní hry, cvičení, plavání, tanec, soutěžní hry, elektronické hračky.³⁸

Odpočinkové i rekreační aktivity slouží k relaxaci a vykompenzování nerovnoměrného zatížení.³⁹ Přemáhají únavu, přináší zábavu, nové zkušenosti a dobíjí energii.⁴⁰ Spontánní i organizované činnosti jsou voleny dle školního rozvrhu a přání studentů. Pomáhají při začlenění do kolektivu a k utváření neformálních vztahů.⁴¹

Zájmové činnosti uspokojují potřeby žáků a jsou zaměřené na rozvoj individuálních schopností. Podporují osobnostní hodnoty a kladně působí na společenský prospěch. Sem patří: informatika (programování), rukodělné činnosti (pletení, háčkování, vyšívání), přírodovědné činnosti (rybaření, pěstitelství), estetické činnosti (výtvarné a dramatické umění), tělovýchovné a sportovní činnosti (míčové hry, atletika), společenskovední činnosti (vzdělávání v cizím jazyce, filozofie, tradice, zvyky).⁴²

Sebeobslužné činnosti se zabývají osobní péčí a vlastním majetkem. Podporují hygienu, společenské chování a komunikaci.

Veřejně prospěšné činnosti pomáhají ostatním, pokud je dodržen požadavek dobrovolnosti.

³⁸ PÁVKOVÁ J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2002, s. 83-87.

³⁹ PÁVKOVÁ a kol. *Pedagogika volného času*. 2002, s. 84.

⁴⁰ ISAEVA, I.YU. *Dosugovaya pedagogika*. 2010, s. 29.

⁴¹ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2002, s. 88-89.

⁴² HÁJEK, B., HOFBAUER B. a PÁVKOVÁ J. *Pedagogika volného času*. 2010, s. 43.

Příprava na vyučování poskytuje sebevzdělávání a slouží k plnění domácích úkolů. Hlavní funkcí je procvičovat, vysvětlovat, prohlubovat témata a aplikovat je do praxe. Učení probíhá zábavnou formou (hry, knihy, křížovky) a používají se různé studijní pomůcky jako je časopis, počítač s tiskárnou a internetem. Slouží ke konzultaci, přezkoušení, zpracování slohových prací a doučování v kresbě nebo hře na nástroj.⁴³

2.2.5.2 *Prostředí a materiální vybavení*

Prostředí je prostor, ve kterém vychovávaný žije a rozvíjí se. Je složen z duchovních a materiálních vlastností, jež podléhají přísným hygienickým, pedagogickým i psychologickým aspektům.⁴⁴

Z psychologického hlediska velikost prostoru odpovídá počtu svěřenců. Zdi jsou vymalovány vhodnými barvami a sladěny do podobného tónu. Do výběru se zapojují ubytovaní žáci, aby se v domově mládeže cítili příjemně a bezpečně. Z hygienických důvodů má být budova postavena na čistém, nerušeném místě a být obklopená zelení. Uvnitř se mají nacházet vzdušné pokoje s nábytkem, kvalitním osvětlením a topením. Má poskytovat soukromí i prostor pro školní přípravu. Po výchovné stránce má být prostředí neustále upravováno, měněno, zkrášlováno a pedagogizováno novými prvky. Volně k dispozici mají být místnosti pro individuální zájmovou činnost. Domov mládeže by měl disponovat venkovním sportovním hřištěm a koutkem pro rekreačně-odpočinkové činnosti.⁴⁵

Sociálně psychické zázemí se zaměřuje na dlouhodobé osobnostní a citové vztahy, způsob řízení, režim dne a osobnostní strukturu. Tvoří ho ubytovaní žáci, pedagogové a ostatní zaměstnanci.⁴⁶

2.2.5.3 *Výchovné metody a formy*

Výchovné metody jsou způsoby, jak působit na studenty, aby byly dosaženy výchovné cíle.⁴⁷ Velmi účinné jsou netradiční aktivizující metody, protože zapojují

⁴³ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2002, s. 104 -107.

⁴⁴ KRAUS, B. a POLÁČKOVÁ, V. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. 2001, s. 99.

⁴⁵ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2002, s. 66.

⁴⁶ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 2015, s. 106 -107.

⁴⁷ PRŮCHA, J., MAREŠ, J. a WALTEROVÁ, E. *Pedagogický slovník*. 1995, s. 265.

svěření do činností. Spolurozhodují o obsahu i průběhu aktivit, podílí se na výsledcích práce a poskytují sebereflexi.⁴⁸ Preferují metodu diskuze, jelikož podporuje myšlení, komunikaci a toleranci názorů. Argumentují na zadané téma a hledají řešení problému. Dále se využívají situační metody zaměřené na každodenní problémy, jež prohlubují emocionálnost a přemýšlivost. Důraz je kladen na inscenační metodu, která přehrává modelové události a rozvíjí fantazii i kreativitu. Velkou roli hrají i didaktické hry, poněvadž jsou samy o sobě daným cílem. Rozvíjí rozumovost, motoriku, emotivnost a představivost. Také se používá metoda heuristická, která pomocí logických operací objevuje řešení situace.⁴⁹

Instituce ve výchově mimo vyučování využívá i klasické výchovné metody. První se zaměřuje na vysvětlování a přesvědčování. Rozvíjí osobnost po stránce rozumové, emotivní, volní a využívá dva typy rozhovoru. Individuální, který umožňuje poznávat studenty, a skupinový, jenž se uplatní v neočekávaných situacích či při plánování akcí. Beseda je zaměřena na podrobnější vysvětlování vážného tématu. Přednáška se uskutečňuje v krátkém časovém úseku, ve větším počtu studentů a shrnuje analyticko-syntetický problém. Diskuse řeší výchovné situace. Respektuje kritiku i názory a její podstatou je dojít ke společnému výsledku. Druhá je metoda nácviku a cvičení, jež osvojuje pozitivní pravidla a normy. Osobní příklad pedagoga je třetí metodou, v níž se s ním žák ztotožňuje a napodobuje jeho zvyky, postoje, vzdělání, zručnost i znalosti. Je důležité dodržet slovo a činy. Čtvrtá metoda hodnocení je spojována s přípravou do školy. Motivační je pochvala nebo negativní trest.⁵⁰

Forma výchovy znamená, jakým způsobem jsou aktivity organizovány.⁵¹ V domově mládeže jsou činnosti děleny na pravidelné, příležitostné a spontánní. Do stálých aktivit patří zájmové kroužky, které jsou zaměřené jednosměrně. Do nepravidelných akcí spadají besedy, výlety nebo jiné akce. Volné aktivity jsou dány samotným prostředím, např. počítačovou učebnou, posilovnou nebo hudební zkušebnou. Aby bylo působení efektivní, je nutné všechny složky rovnoměrně propojovat.⁵²

⁴⁸ SITNÁ, D. *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách*. 2013, s. 9.

⁴⁹ METODICKÝ PORTÁL RVP. *Výukové metody aktivizující*. [online] 2012.

⁵⁰ KUČERA, J. a kol. *Výchova mimo vyučování v středných odborných učilištích: metodická příručka pro vychovávatele*. 1988, s. 37- 44.

⁵¹ PRŮCHA, J., MAREŠ, J. a WALTEROVÁ, E. *Pedagogický slovník*. 1995, s. 69.

⁵² HÁJEK, B., HOFBAUER B. a PÁVKOVÁ J. *Pedagogika volného času*. 2010, s. 45.

V zařízení jsou také rozlišeny formy výchovy podle zastoupení studentů. Hromadné, kterých se účastní větší počet žáků. Skupinové, kde se jedná o pravidelnou účast předem přihlášených studentů. Rozvíjí se zde spolupráce, prodiskutování problému, rozdělení úkolů, pomoc druhým, podpora sociálních vazeb a vzájemná komunikace. O individuální hovoříme tehdy, kdy student samostatně provádí činnosti dle své vlastní vůle, případně pod vedením vychovatele.⁵³

2.2.5.4 Nezáměrné výchovné situace

Profesionální vychovatel reaguje na neočekávané situace, které mají pozitivní vliv na rozvoj jedince. Neplánovaně nabízí různé kulturní akce, chválí žádoucí jednání a upozorňuje na negativní dopad hromadných sdělovacích prostředků.⁵⁴

⁵³ KUČERA, J. a kol. *Výchova mimo vyučování v středných odborných učilištích: metodická příručka pro vychovatele*. 1988, s. 47- 48.

⁵⁴ HÁJEK, B., HOFBAUER B. a PÁVKOVÁ J. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. 2008, s. 77.

3 Cílové skupiny podílející se na výchově mimo vyučování v prostředí domova mládeže

Ve třetí kapitole se zaměříme na psychickou a fyzickou zralost adolescentů, která musí být dodržena při výběru aktivit. Seznámíme se s profesí vychovatele a jeho pracovní náplní. Uvedeme rodičovskou situaci, která nastává po odchodu dítěte do domova mládeže. Nakonec vysvětlíme vztahy, které podporují výchovně vzdělávací proces.

3.1 Studenti v období adolescence

Adolescence trvá od patnácti do dvaceti let. Je to období mezi pubertou a dospělostí. Někdy je označována jako druhé stádium dospívání.⁵⁵ Vyznačuje se dokončením povinné školní docházky, nástupem na střední školu a dovršením zletilosti.⁵⁶ U děvčat zpravidla nastupuje a končí dříve.⁵⁷

3.1.1 Tělesný vývoj

Fyzický vývoj je spojován s dorosteneckou identitou. Jedinec hledá kladný vzor, se kterým by se identifikoval. Nadměrně pečuje o sebe a svůj vzhled. Zajímá se o názory ostatních, které jsou pro něho často rozhodující. Při kladném hodnocení si zvýší sebevědomí a získá pocit přijetí společností. Nejvyššího stupně dosahuje tělesná zdatnost, jež pomáhá při osamostatnění.⁵⁸

3.1.2 Vývoj poznávacích procesů

Středoškolák disponuje vysokým abstraktním myšlením, díky kterému dokáže respektovat názory ostatních a pochopit i věci, které nemá zažité. Na problém se dívá systematicky a z několika úhlů pohledu. Postupně vyvrací nesprávné úvahy a vyvozuje jedno řešení. Disponuje rozsáhlou pamětí, která pojme mnoho informací. Vědomosti nejprve rozpracuje, pak propojí, seřadí a nakonec prokombinuje. To umožní rychlé ukládání a vybavení znalostí. Tato strategie pomáhá rozplánovat učivo na kratší úseky. Při

⁵⁵ PRŮCHA, J., MAREŠ, J. a WALTEROVÁ, E. *Pedagogický slovník*. 1995, s. 16.

⁵⁶ PAULÍK, K. *Vývojová psychologie*. 2002, s. 56.

⁵⁷ NOVOTNÁ, L., HŘÍCHOVÁ a M. MIŇHOVÁ, J. *Vývojová psychologie*. 2012, s. 56.

⁵⁸ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. 1996, s. 299-301.

práci používá různorodé postupy, čímž rozvíjí soustředění, vytrvalost a flexibilní pozornost. Během činnosti vytěsňuje rušivé elementy. Vybírá si aktivity, o které se může v budoucnu opřít.⁵⁹

3.1.3 Emoční vývoj a socializace

Adolescent je veřejností považován za dospělého, a proto je po něm požadováno adekvátní společenské chování. Po dosažení plnoletosti plně přebírá odpovědnost za své svobodné jednání. Snaží se postupně odpoutat od vlastní rodiny a osamostatnit se. Rodinné vazby jsou pro něho významné i přesto, že je vůči rodičům velmi kritický. Přeje si, aby se zákonní zástupci změnili a dali mu celkovou volnost. Zároveň po nich žádá určité vedení a dohled. Emoce má vyrovnané, ale občas se vyskytne efektní reakce.⁶⁰

Začíná se připravovat na své budoucí povolání, které bude plnit ve společenském životě.⁶¹ Vzdělání hodnotí kladně i záporně. V prvním případě ho chápe jako výhodu k uplatnění na pracovním trhu a získání vyššího platu. Ve druhém pak, že něčím musí být, i když se nemá zájem dále vzdělávat. Většina venkovských žáků odchází za studiem do většího města, protože nabízí větší výběr studijních oborů.⁶²

Na důležitosti tedy nabírá škola a domov mládeže, kde se identifikuje s novou sociální pozicí středoškoláka či učeň. Hledá si zde nový vzor, podle kterého by se řídil. Nemá rád stanovená pravidla, která něco zakazují, ale rozumí tomu, že je důležité dodržovat určité společenské normy pro fungování společnosti. Rozhoduje se, které předpisy přijme, aniž by uposlechl příkazu vychovávajícího. Mění se i způsob komunikace, kdy je oslovován vykáním, i když touží po tykání.⁶³

⁵⁹ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2012, s. 379-381.

⁶⁰ LANGMEIER, J. a KREJČÍŘOVÁ D. *Vývojová psychologie*. 2006, s. 153.

⁶¹ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2012, s. 152-154.

⁶² VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2012, s. 159.

⁶³ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. 1996, s. 320-323.

3.1.4 Volnočasové aktivity

Studenti pouští od různorodých zájmů a vytyčují si konkrétní záliby podle individuálních schopností. Ustupují od pravidelných zájmových útvarů vedených pedagogem. Dobrovolně se účastní kroužků za účelem navázání sociálních vztahů a udržení v kolektivu. Zajímají se o oblasti jako je příroda, informatika, rukodělné aktivity. Ustupují od vážné hudby, výtvarné i dramatické výchovy. Na pomezí oblíbenosti stojí odborná literatura. Zfilmované knihy je baví, ale povinnou maturitní četbu odmítají.⁶⁴ Na významu nabývá internet a komunikace přes sociální sítě, kde každý den odešlou nepřeberné množství textových zpráv.⁶⁵ Dále se zajímají o moderní hudbu a tanec.⁶⁶

Žáci se hlouběji zaměřují na sport i turistiku, protože mají dobře rozvinutou hrubou motoriku. Dokážou rychle zkoordinovat pohyb s rovnováhou a poradit si s obtížnými překážkami. Přízeň získávají také filmy, návštěvy divadel, posezení s kamarády či cestování.⁶⁷

3.2 Vychovatel

Dle zákona číslo 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících je vychovatel ten, který vykonává přímou výchovnou činnost a pedagogicky ovlivňuje vychovávaného v době mimo vyučování. Pro vykonávání funkce musí splňovat pedagogické vzdělání, které získá vysokoškolským diplomem, vyšší odbornou školou, střední školou či celoživotním vzděláním s příslušným studijním oborem.⁶⁸

⁶⁴ HÁJEK, B., HOFBAUER B. a PÁVKOVÁ J. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. 2008, s. 109-110.

⁶⁵ SMITH, L. L. and ELLIOTT CH. *Child psychology&development for dummies*. 2011, s. 107.

⁶⁶ HÁJEK, B., HOFBAUER B. a PÁVKOVÁ J. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. 2008, s. 110.

⁶⁷ LANGMEIER, J. a KREJČÍŘOVÁ D. *Vývojová psychologie*. 2006, s. 148-149.

⁶⁸ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících*. [online] 2016.

3.2.1 Specifické povahové předpoklady pedagoga

Vychovatel ve své práci působí neformálně. To znamená, že je vybaven osobnostní charakteristikou, která vzbuzuje přirozený obdiv a moc.⁶⁹ Má být vzhledově upravený, empatický, komunikativní. Umí vést svěřence, naslouchat jim, zajímat se o ně. Samozřejmostí pedagoga je kladný vztah k žákům a studentům, nesmí vyvolávat hádky, udržuje dobrou náladu a předává pozitivní optimismus.⁷⁰ Dovede se přizpůsobit prostředí, rozhodnout v neočekávaných situacích a probojovat své názory. Během činnosti využívá nápaditosti a vtípnosti. Měl by používat demokratický styl výchovy, který akceptuje určité požadavky, ale dovoluje žákům vyjádřit se k dané situaci. Vychovatel si se svěřenci povídá a dává jim prostor pro kreativitu. Sleduje jejich úspěchy, oceňuje snahu a vyzdvihuje slušné chování. Negativní hodnocení opatrně kritizuje.⁷¹ Autoritu si zachovává pravdomluvností, přátelským postojem, spravedlivostí, důsledností, klidem a sebereflexí. Tento přístup pomáhá k utváření úcty a dobrým mezilidským vztahům.⁷²

3.2.2 Pracovní doba a náplň práce vychovatele

Pedagogova pracovní doba je rozdělena na přímou a nepřímou výchovnou činnost. Přesně je vymezena v nařízení vlády číslo 75/2005 Sb., ve které je uvedeno, že vychovatel v domově mládeže musí splnit minimálně 30 hodin a maximálně 32 hodin týdně přímé činnosti a zbytek času tvoří nepřímá. Za pět pracovních dnů musí odpracovat dohromady 40 hodin, aby dosáhl plného úvazku.⁷³

Přímá výchovná činnost je uskutečňována za přítomnosti studentů. Zahrnuje vedení výchovné skupiny, zájmových útvarů, pomoc při domácích úkolech, organizaci aktivit a akcí, dohled nad dodržováním hygienických pravidel a úklidu v osobních věcech. Nepřímá výchovná činnost je plněna za nepřítomnosti svěřenců. Obnáší přípravu na práci

⁶⁹ HÁJEK, B., HOFBAUER B. a PÁVKOVÁ J. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. 2008, s. 133.

⁷⁰ HÁJEK, B., HOFBAUER B. a PÁVKOVÁ J. *Pedagogika volného času*. 2010, s. 84.

⁷¹ HÁJEK, B., HOFBAUER B. a PÁVKOVÁ J. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. 2008, s. 135-136.

⁷² KUČERA, J. a kol. *Výchova mimo vyučování v středných odborných učilištích: metodická příručka pro vychovávatele*. 1988, s. 62.

⁷³ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Narřízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků* [online] 2005.

se skupinou, nákup potřebného materiálu na výchovnou činnost, vedení pedagogické dokumentace, kontrolu majetkového inventáře, účast na pedagogických a provozních poradách, vyřizování administrativy, spolupráce se školou i rodiči, zajišťování odjezdu domů, dopolední dozor, předání pokynů dalším pracovníkům.

Ve výchovně vzdělávacím procesu vychovatel není striktně omezován výchovným obsahem. Může ho jakkoliv upravovat, pokud dodrží pedagogické, hygienické, psychologické zásady a zohlední touhy i potřeby jedinců.⁷⁴ Hlavní náplní vychovatele je naučit studenty smysluplně trávit volný čas, rozvíjet jejich zájmy a organizovat volnočasové aktivity.⁷⁵ Podporovat je ve studiu a vést k sebevzdělávání.⁷⁶

3.3 Zákonní zástupci

Rodiče domov mládeže chápou jako přípravu na samostatný život, v němž se jejich potomci naučí žít bez rodiny. Rozumí tomu, že je to jedinečná příležitost, kde si jejich dítě může nanečisto vyzkoušet bydlet mimo domov. Vnímají, že se dítě od nich odloučí, a i přesto si nejsou jistí, jestli svoji dceru či syna dobře vychovali pro život mimo rodinu. Mají obavy, že se jejich děti samy o sebe nepostarají, nezvládnou se přizpůsobit novým podmínkám a nebudou mu poskytovány správné výchovné metody.⁷⁷

Otec i matka v tomto přechodovém vývojovém období procházejí krizí středního věku, jež se vyznačuje tzv. syndromem prázdného hnízda a ztrátou autority. Pociťují nepotřebnost, trpí prázdnotou a obtížně prožívají samotu. Nedokáží se vyrovnat s myšlenkou, že již nebudou svému dítěti denně poskytovat rady a předávat mu své zkušenosti.⁷⁸

⁷⁴ HÁJEK, B., HOFBAUER B. a PÁVKOVÁ J. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. 2008, s. 133.

⁷⁵ BOCHAROVA, N. I. a TIHONOVA, O. G. *Metodika organizace dosugovyh meropriyatii. Organizace dosuga detei*. 2019, s. 9.

⁷⁶ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2002, s. 75.

⁷⁷ ČESKÁ TELEVIZE. *Sama doma – iVysílání. Krize – děti – syndrom opuštěného hnízda – PhDr. Marta Boučková* [online] 2009.

⁷⁸ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. 1996, s. 328.

3.4 Interakce a komunikace v domově mládeže

Komunikace slouží k vzájemnému budování kladných sociálních vazeb, jež má vliv na klima v domově mládeže. Vztahy na sebe vzájemně působí a ovlivňují výchovu v předávání cenných hodnot. Při budování správných postojů musí být v souladu interaktivní komunikace mezi vychovatelem a svěřencem, mezi studenty navzájem, pedagogem a rodičem.⁷⁹

3.4.1 Interakce a komunikace mezi vychovatelem a studentem

Největší podíl na utváření vstřícných vztahů má vychovatel. Ten svou osobnostní povahou má svěřence upoutat a vybudovat u nich mravní hodnoty. Vztah mezi vychovatelem a vychovávaným je specifický. Pedagog zastává pozici poradce, kamaráda a nahrazuje zákonného zástupce. Na jedné straně k ubytovaným přistupuje autoritativně, ale na straně druhé komunikuje neformálně.⁸⁰

Při budování vztahu je důležité svěřence vyslechnout, důvěřovat mu, podporovat ho, zasmát se, porozumět a přijat kompromis.⁸¹ Má k nim mít pozitivní vztah a případně kompenzovat dysfunkční rodinu. Měl by ocenit méně nadaného či problémového studenta, za vykonané aktivity pochválit a pomoci jim zvládnout těžké překážky. Při výchovně vzdělávacím programu se snaží plnit touhy žáků, doporučuje jim zajímavé zájmové aktivity a motivuje k činnosti. Pedagog striktně určuje zásady v péči o mezilidské vztahy, oceňuje každé dobré jednání a nežádoucí ihned řeší. Pravidelně si na ně vymezuje čas a stává se pro ně dobrým vzorem. Díky této strategii si ubytovaný vytvoří správné hodnoty a osvojí pravidla slušného chování.⁸²

V praxi se osvědčila skupinová forma, která podporuje nejen vztah mezi pedagogem a vychovávaným, ale podporuje i vzájemný vztah mezi vychovateli a svěřenci. Výhodou domova mládeže je každodenní setkávání, které dovoluje vyslechnout názor žáka a přizpůsobovat se jeho aktuálnímu výkonu. Během práce lze jednoduše zjistit jeho starosti

⁷⁹ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2002, s. 53.

⁸⁰ HÁJEK, B., HOFBAUER B. a PÁVKOVÁ J. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. 2008, s. 114-115.

⁸¹ CARR-GREGG, M. a SHALE, E. *Pubertáci a adolescenti: průvodce výchovou dospívajících*. 2010, s. 128.

⁸² PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2002, s. 54-58.

i zájmy. Prohlubuje se mezi nimi důvěra a dochází k poznání neverbální komunikace, která sděluje tajné informace.⁸³

3.4.2 Interakce a komunikace mezi vrstevníky

Vrstevnické skupiny mají významný vliv na socializaci studenta. Pomáhají mu utvářet komunikaci, styl jednání i způsob oblékání. Motivují ho k zájmovým aktivitám a životním hodnotám.⁸⁴ Podporují jeho sociální identitu, charakterové vlastnosti, sebeuplatnění a potřebu společnosti. Dodávají citovou i sociální posilu, emancipaci, porozumění, soudržnost a poskytují zpětnou vazbu při odloučení od rodiny. Středoškolákům dělá radost, když volný čas tráví se spolužáky a nezáleží, jakou aktivitu právě provozují. Rádi se zapojí, a to jen proto, aby vyplnili volno a byli v kontaktu se svými spolužáky.⁸⁵

V období adolescence se sociální skupiny vyvíjí ve třech úrovních:

V první fázi se tvoří vztahy se čtyřmi až osmi osobami. Kladně hodnocené jsou skupiny, které si povídají, jdou na výlet či se zapojují do nějakých aktivit. Setkání má účelný obsah, přináší zážitek, zkušenost, relaxaci a dochází ke smysluplnému využívání volného času.⁸⁶ Neutrální skupiny se scházejí, protože chtějí být spolu, ale nemají vyhraněný cíl setkání. Studenti různě postávají po koutcích a pouští se do řeči, které nikam nevedou. Záporně klasifikované jsou ty, které provokují a vyvíjejí tlak na podobnou skupinu. Záměrně vyvolávají konflikt, aby vzniklo nepřátelství.⁸⁷

Ve druhé etapě se upouští od skupinového přátelství a vytváří se pevnější individuální kamarádství. Vztah je stálý a zpravidla vydrží několik let či po celý život. Přítel je vybírán podle podobných zájmů, aktivit a problémů. Často tímto kamarádem bývá spolužák či spolubydlící, kterému věří. Důvěra přichází až po společné činnosti a vyznačuje se porozuměním, emancipací a politováním.⁸⁸

⁸³ HÁJEK, B., HOFBAUER B. a PÁVKOVÁ J. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. 2008, s. 118.

⁸⁴ HELUS, Z. *Psychologie pro střední školy*. 2003, s. 105-106.

⁸⁵ ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. 1998, s. 205.

⁸⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2012, s. 432.

⁸⁷ HELUS, Z. *Psychologie pro střední školy*. 2003, s. 103-104.

⁸⁸ HELUS, Z. *Psychologie pro střední školy*. 2003, s. 103-104.

Na konci období studenti přechází do partnerských vztahů a prožívají první zamilovanost. Vztah bývá krátkodobý a obměněný jinými partnery. S protějškem se rádi ukazují na veřejnosti, proběhne první pohlavní styk, zvýší se sebepoznání i sebevědomí, což dobře působí na vrstevníky.⁸⁹

⁸⁹ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2012, s. 437- 438.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Základní kvalitativní výzkum

Ve čtvrté kapitole vymežíme cíle a výzkumné otázky. Definujeme kvalitativní výzkum a stanovíme postup pro realizaci etnografického šetření. Popíšeme znalost terénu a roli badatele. Představíme zvolený výzkumný vzorek, jehož součástí je i charakteristika respondentů. Kvůli dodržení anonymity zkoumaných osob se také budeme věnovat etickým požadavkům výzkumného šetření. Na závěr uvedeme metody pro shromažďování dat, jejich analýzu a interpretaci.

4.1 Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Hlavním cílem diplomové práce je na základě rozhovorů s dívkami v domově mládeže pochopit, analyzovat a také interpretovat, jaký výchovný vliv má prostředí domova mládeže na trávení volného času studentů, a celkově tuto problematiku charakterizovat. Zejména jde o zjištění, jak středoškoláci v tomto školském zařízení prožívají volný čas a jaké mají možnosti volnočasových aktivit. Dalšími neméně významnými cíli je zjistit, jak se na výchově podílí prostředí i vybavení domova mládeže a jak organizace domova mládeže zasahuje do volného času studentek. V neposlední řadě jde o prozkoumání vztahů, jež ovlivňují ubytované studentky.

Ze stanovených cílů výzkumu vychází, že budeme hledat odpovědi na tyto výzkumné otázky:

Jakým způsobem ubytované studentky v domově mládeže prožívají volný čas?

Jak zasahuje organizace domova mládeže do výchovy ve volném čase ubytovaných?

Jak výchovně ovlivňuje prostředí a vybavení domova mládeže volný čas ubytovaných?

Jaké výchovné a volnočasové aktivity nabízí domov mládeže a jak tyto činnosti ovlivňují ubytované studentky?

Jaký výchovný vliv mají vztahy v domově mládeže na trávení volného času ubytovaných studentek?

4.2 Strategie výzkumu

Pro tuto práci byl zvolen kvalitativní přístup, protože výzkumníkovi pomáhá porozumět prožívání účastníků v různých sociálních událostech. Studie se uskutečňuje v přirozených podmínkách aktérů a podává podrobný popis běžného dne. Také se zaměřuje na určité časové období a pochopení způsobů chování.⁹⁰

Předmětem výzkumu je prozkoumání, jakým způsobem studenti v určitém domově mládeže tráví volný čas, a podání celkového obrazu o životě ubytovaných v tomto zařízení. Z tohoto důvodu byl vybrán design etnografického šetření, který umožňuje holisticky nahlédnout na sociální skupinu, v níž velkou roli hraje společenská pospolitost. Je nutné, aby nejprve badatel komplexně objasnil zkoumanou skupinu a následně pak zobrazil dílčí sektory vztahů.

Cílem terénního výzkumu je podívat se na specifickou skupinu, zařízení nebo společenství z různých úhlů pohledu. Při šetření je výzkumník součástí prostředí, ale vnímá ho odlišně než jeho aktéři. Musí se oprostít od myšlenky, že systém zná a posuzovat situaci z pozice cizince. Jen díky této strategii opravdu pochopí, co patří k důležitým aspektům života skupiny. Badatel se pokouší pochopit, co se ve skupině odehrává a zároveň monitoruje chování i činnosti účastníků.⁹¹

Při realizaci etnografického šetření je nezbytné dodržet tři kroky. První je dlouhodobý pobyt v místě výzkumu, protože umožňuje odkrýt sociální skupinu. Výzkumník se denně zúčastňuje života aktérů, sleduje jejich činnost, poslouchá je při vyprávění a dotazuje se. Díky těmto prostředkům získává potřebná data do výzkumu. Druhý je pružný plán studie, který se zabývá výzkumnými otázkami a zkoumanými problémy. Ty se v průběhu výzkumu mění dle zjištěných údajů. To znamená, že přirozené prostředí aktivně působí na výzkumníka a během výzkumu ho výrazně ovlivňuje. Třetí je zdokumentování zážitků, viděného a slyšeného tak, aby důvěryhodně odrážely skutečnost a věrohodně působily na čtenáře.⁹² Podle tohoto postupu pracovala i autorka práce. Výzkumné šetření probíhalo ve II. pololetí školního roku 2018/2019 a pokračovalo v I. pololetí 2019/2020 v konkrétním domově mládeže.

⁹⁰ ŠVAŘÍČEK, R. a ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2007, s. 18.

⁹¹ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 2005, s. 117-118.

⁹² HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 2005, s. 119-120.

4.3 Znalost terénu

Před zahájením výzkumu je podstatné dobře znát prostředí, kde se nachází cílová skupina či určitý jev. Jeho výhodou je, že badatel pozná speciální sociální a kulturní vazby i nastavené normy, které uvnitř fungují. Tím zabrání, aby v průběhu výzkumu došlo k narušení zavedených pravidel a vytvořených vztahů, které jsou v organizaci nastavené. Předem zjištěná fakta výzkumníkovi napomohu k lepší orientaci v prostředí a podpoří realizační proces šetření.⁹³

Pro autorku práce je velkým přínosem to, že dlouhodobě v tomto domově mládeže pracuje jako vychovatelka, a tudíž se v prostředí dobře orientuje. V organizaci je každodenně přítomná, a proto má zmapované i sociální vztahy, jež se uvnitř budovy vyskytují. Celoročně pečuje o jednu výchovnou skupinu a aktivně se podílí na utváření výchovně-vzdělávacího systému. Ačkoli terén zná, rozhodla se navštívit i jiné výchovné skupiny, aby hlouběji poznala účastníky studie a navázala s nimi bližší kontakt. Při setkání si vyzkoušela některé okrajové otázky z interview, aby si ověřila správnost sestavených otázek.

4.4 Role a pozice výzkumníka

Významnou roli v kvalitativním přístupu zastává výzkumník, který má vliv na celý proces studie. Díky jeho dosud nabytým vědomostem, získaným zážitkům a praktikám dokáže jednodušeji pochopit zkoumaný jev. Bere v úvahu všechny vnitřní i vnější události, které považuje za nenahraditelné, a až později vypouští ty méně významné. Badatel hodnotí své působení na zkoumané subjekty a zjišťuje jejich reakce. Vztah mezi aktérem a výzkumníkem je během rozhovoru rovnoprávný a společně tvoří výzkumné skutečnosti, jež vedou k účelu výzkumu. Úkolem obou stran je přátelské setkání, při kterém jsou respektovány sdělované představy, prožitky i historiky. Badatel nepřesvědčuje respondenty o svých myšlenkách a ani je nepodbízí svými nápady.⁹⁴

V průběhu interview autorka kladla velký důraz na spolupráci a výzkumnou situaci, která je založena na vztahu mezi badatelem a aktérem. Snažila se účastníky bedlivě poslouchat, aby jí neunikla žádná klíčová skutečnost. Také se detailně zaměřila na výrazy

⁹³MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 2006, s. 30-31.

⁹⁴MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 2006, s. 70-73.

těla a řeči. Pokusila se dodržet všechna stanovená pravidla, která jsou při aplikaci rozhovoru důležitá. Zvláště si dávala pozor, aby neúmyslně svěřenkyním nevnucovala své ideje a neovlivňovala přirozené situace, které směřují ke zkoumanému fenoménu.

4.5 Výzkumný soubor

V kvalitativním přístupu má výzkumný vzorek představovat problém nikoli specifickou skupinu. Tvoří se teoreticky, ale v žádném případě ne náhodně. Z této definice vyplývá, že volba výzkumného souboru se odvíjí od cílů výzkumu, tedy od výzkumných otázek. Zásadou je, že se řídí postupným graduálním sestavováním souboru, který se shoduje s kolující logikou, jež se vyznačuje shromažďováním a analyzováním dat. Výzkumný vzorek je v průběhu šetření neustále pozměňován, vyvíjen a upřesňován. Badatel se táže, co je třeba ještě prozkoumat, aby bylo dosaženo nových poznatků. Sběr dat je dokončen teoretickou saturací, která říká, že další poznatky již nepřispívají k rozvoji teorie.⁹⁵

V kvalitativním výzkumu při rozhovorech byla využita metoda prostého záměrného výběru. To znamená, že výzkumník účelně hledá aktéry, kteří splňují jeho vytyčené požadavky.⁹⁶

Na začátku školního roku 2019/2020 autorka požádala dle stanovených kritérií některé žákyně o zapojení se do výzkumu a vysvětlila jim veškeré náležitosti související se studií. Studentky byly vybírány podle čtyř podmínek. První, aby se jednalo o dívky, které v domově mládeže bydlí minimálně jeden rok, a to z důvodu, že mají lepší přehled o dění v zařízení a dobře se v něm orientují. Druhá, aby každá z nich patřila do jiné výchovné skupiny, jelikož každá vychovatelka nabízí odlišné aktivity. Třetí, aby studentka navštěvovala jinou školu, poněvadž do domova přichází v odlišnou dobu než ostatní ubytované, a to dle rozvrhu dané školy, a čtvrtá podmínka byla, aby se dívky svobodně rozhodly, zda se chtějí výzkumu účastnit.

V průběhu října byly se čtyřmi ubytovanými realizovány rozhovory a po uvážení autorky proběhla ještě další dvě zkoumání. Celkem tedy bylo vyzpovídáno šest žákyně.

⁹⁵ŠVARÍČEK, R. a ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2007, s. 73.

⁹⁶MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 2006, s. 136.

Následně bylo zjištěno, že poslední dva rozhovory již nebyly přínosné, a proto byl sběr dat ukončen.

4.5.1 Charakteristika respondentů

Rozhovor č. 1 (dále jen Nina 1) – studentka pochází z úplné rodiny a navštěvuje 3. ročník gymnázia. V domově mládeže je také tři roky a bydlí ve třílůžkovém pokoji se stejně starými děvčaty, která dochází do stejné školy. Na přání respondentky rozhovor probíhal v jejím pokoji bez přítomnosti spolubydlících, jelikož by měla před nimi ostych. Během interview díky této strategii panovala přátelská atmosféra.

Rozhovor č. 2 (dále jen Miluše 2) – studentka žije v neúplné rodině a je svěřená do střídavé péče. To znamená, že jeden týden tráví u matky a druhý u otce. Navštěvuje 4. ročník střední pedagogické školy a v domově mládeže bydlí od prvního ročníku. Je umístěna do čtyřlůžkového pokoje, kde žije s dvěma stejně starými spolužačkami, jež navštěvují stejnou školu i ročník. Její další spolubydlící je o dva roky mladší a chodí na střední školu chemickou. Interview bylo realizováno v knihovně, kde je příjemné posezení a naprostý klid.

Rozhovor č. 3 (dále jen Kateřina 3) – studentka žije v úplně rodině a studuje 2. ročník Konzervatoře. V domově mládeže bydlí druhý rok a je umístěna ve čtyřlůžkovém pokoji. Její tři spolubydlící studují stejnou školu i ročník, jen jiný obor. V pokoji jsou spolu od prvního ročníku. Interview probíhalo v hudební studovně, jelikož toto prostředí je jí blízké a cítí se v něm příjemně.

Rozhovor č. 4 (dále jen Julie 4) – studentka žije u matky a s otcem se stýká minimálně. Studuje 3. ročník na střední průmyslové škole a stejně tak dlouho bydlí i v domově mládeže. V pokoji je s dalšími dvěma dívkami, které studují jiný obor, ale stejnou školu i ročník. Na žádost studentky bylo interview realizováno ve společenské místnosti, aby nerušila své spolubydlící při učení.

Rozhovor č. 5 (dále jen Agáta 5) – studentka žije s oběma rodiči a druhým rokem navštěvuje obchodní akademii. V domově mládeže je ubytovaná víc jak rok a pokoj sdílí ještě se třemi spolubydlícími. Jedna studuje stejnou školu, ročník i obor. Další dvě jsou v prvním ročníku a docházejí na střední chemickou školu. Rozhovor probíhal v pokoji, když ostatní děvčata byla na školním výletu.

Rozhovor č. 6 (dále jen Anna 6) – studentka pochází z neúplné rodiny, je v péči matky. Studuje 4. ročník na střední zdravotnické škole a v domově mládeže bydlí čtvrtým rokem. Je umístěna do třílůžkového pokoje, kde bydlí společně s dalšími dvěma spolužačkami, které navštěvují stejnou školu i ročník, pouze mají odlišný studijní program. Na základě výběru studentky rozhovor probíhal ve společenské místnosti.

Výzkumným vzorkem pro zúčastněné pozorování se staly všechny ubytované žákyně v konkrétním domově mládeže, jež jsou aktéry výchovně vzdělávacího systému. Jednalo se tedy o 164 dívek ve věku od 15 do 21 let, které jsou studentkami střední a vyšší odborné školy.

4.6 Etické dimenze výzkumu

Výzkumník musí při studiu zachovat několik etických požadavků. Jeden z nich je důvěryhodnost, jež chrání aktéry před odhalením jejich totožnosti. Pro zachování soukromí musí být shromážděná data řádně uchována a uložena, aby nedošlo k jejich zneužití. Další zásadou je získání souhlasu od aktérů studie, a to buď zvukovým záznamem, nebo písemným prohlášením. Posledním pravidlem je poskytnutí výsledků a předání výzkumné zprávy účastníkům. V případě zájmu je nutné, aby badatel závěrečnou zprávu předal aktérům výzkumu.⁹⁷

Během šetření autorka použila metodu individuálních rozhovorů a zúčastněného pozorování, jež bylo zacílené na všechny ubytované dívky. Z tohoto důvodu se vedení domova mládeže dohodlo, že při skrytém sledování nemusí být po účastnících požadován informovaný souhlas, jelikož se jedná o celou sociální skupinu. Po skončení šetření je podstatné svěřence s touto skutečností seznámit a vysvětlit jim záměr i účel práce. Také se domluvilo, že v případě individuálních rozhovorů je potřeba vyplnit informovaný souhlas, protože se jedná o jednotlivce. Poslední podmínkou bylo, že nesmí být prozrazena identita organizace ani pozorovaných a dotazovaných.

Vybrané respondentky byly před samotným individuálním rozhovorem upozorněny na téma, cíl, průběh i časové vymezení výzkumu. Současně jim byl předán poučený souhlas, který si plnoleté studentky podepsaly samy a neplnoleté dívky je odvezly domů, aby ho odsouhlasily a podepsaly jejich zákonní zástupci (příloha č. 1). Pro větší emoční

⁹⁷ ŠVARŤÍČEK, R. a ŠEĎOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2007, s. 45-49.

bezpečí byla děvčata upozorněna, že kdykoliv a bez udání důvodu mohou svoji činnost ve výzkumu ukončit. Od autorky diplomové práce jim byla zaručena anonymita v podobě jejího prohlášení (příloha č. 2), kde je zdůrazněno, že jejich osobní údaje nebudou poskytnuty pravdivě. Dotazovaní měli možnost získat výsledky studie, ale nikdo tuto nabídku nevyužil.

4.7 Metoda sběru dat

Pro shromáždění dat je použita kombinace metod, a to zúčastněné pozorování a polostrukturovaný rozhovor, protože vychází z účelu výzkumu, který je zaměřen na volný čas studentů v domově mládeže. První výzkumná metoda je vybrána proto, že autorka v tomto zařízení pracuje jako vychovatelka, a tudíž každý den sleduje život skupiny. Hlavním smyslem jejího pozorování je pochopit chování ubytovaných v domově mládeže. Druhá se soustředí na názory a pocity respondentů, kteří v tomto školském zařízení bydlí. Polostrukturovaný rozhovor objasňuje všechna výzkumná témata a zúčastněné pozorování ověřuje správnost dat získaných z interview.

Zúčastněné pozorování je pro etnografický design velmi důležitý, protože zjišťuje, co se v sociální situaci odehrává, ve který čas a na jakém místě, kdo je aktérem, jak události vznikají a proč se dějí. Výzkumník se stává součástí událostí, kde se problém vyskytuje. V přirozeném prostředí dochází k osobnímu setkání s aktéry, při kterém shromažďuje potřebná data do výzkumu. Tento postup pomáhá při porozumění sociálního problému a objasňuje interní perspektivy pozorovaných.⁹⁸ Jeden z druhů zúčastněného pozorování je i tzv. skryté. Účastníci studie nejsou seznámeni s tím, že jsou záměrně sledováni kvůli tomu, aby nepředstírali své skutečné chování.⁹⁹

Při zahájení výzkumu, který probíhal ve II. pololetí školního roku 2018/2019, měla autorka práce přesně formulované otázky, na které hledala odpovědi. Tento zvolený postup je definovaný pro strukturované zúčastněné pozorování. Během výzkumu se aktivně účastnila sociálních situací, aby jim lépe porozuměla a představila si tak daný sociální problém. Při činnostech účastníky monitorovala skrytě, aby její sledování neovlivňovalo výchovnou aktivitu ani chování pozorovaných. Snažila se působit přirozeně, aby

⁹⁸ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 2005, s. 193.

⁹⁹ MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 2006, s. 153.

neprozradila, že je v pozici výzkumníka. Během zúčastněného pozorování byly nejzajímavější poznámky zapsány do terénního deníku.

Polostrukturovaný rozhovor odpovídá na otázky zabývající se zkušenostmi, jednáním, názory, emocemi, vědomostmi, vnímáním a demografií respondenta.¹⁰⁰ Před interview si tazatel připraví základní strukturu okruhů a otázek, kterých se během rozhovoru drží. Tento postup zaručuje, že nevynechá žádnou důležitou oblast. Při rozhovoru naplánované otázky obměňuje a v případě potřeby upravuje i jejich pořadí, a to kvůli dosažení nejlepšího výsledku. Doporučuje se do rozhovoru vkládat otázky, které nejsou dopředu stanovené, ale jsou významné pro hlubší porozumění a dosažení jádra problému. Velký důraz je kladen na interpretaci odpovědí, jež přispívá k odhalení výzkumných otázek. Tyto informace jsou zvláště užitečné při zpracování a analýze dat, jelikož pomáhají k podrobnějšímu nahlédnutí na zkoumaný jev.¹⁰¹

Autorka práce si předem připravila seznam otázek do rozhovoru (příloha č. 3). Během sestavování rozhovorů nejdříve promyslela, co potřebuje z otázek zjistit a následně je vytvořila. Před započítím samotného výzkumu si na respondentech vyzkoušela několik otázek z interview a zjistila, že některé jsou podány neúplně či nepochopitelně. To ji napovědělo, že otázky musí ještě doplnit a upravit tak, aby byly srozumitelné.

Všechny rozhovory se uskutečnily v konkrétním domově mládeže. Toto prostředí podpořilo vzájemný vztah, důvěru a přátelskou atmosféru, která se také pozitivně projevila při sdělování informací v rozhovoru. Díky tomu nenastal během interview žádný problém, protože se respondentky cítily bezpečně. Dívky autorku sice znají, ale ne všechny jsou s ní denně v přímém kontaktu. Z tohoto důvodu ještě před realizací rozhovoru proběhl s dívkami neformální rozhovor, např. o tom, jak se jim daří ve škole, co plánují na víkend, a to proto, aby mezi nimi byly odbourány případné bariéry.

Pro uchování dat z rozhovoru byl využit audiozáznam, který poskytuje doslovnou výpověď respondenta. Nezkresluje podané informace a zaznamenává i hlasový projev, jenž obsahuje např. vadu řeči, hlasitost mluvení, zvuky. Data zachovává autenticky a působí nestranně. Se souhlasem respondentů bylo interview nahráváno na mobilní telefon, jenž je

¹⁰⁰ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 2005, s. 168.

¹⁰¹ MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 2006, s. 159-160.

zabezpečen otiskem prstu. Přenosný mobil byl umístěn na stole tak, aby nerušil účastníka ani výzkumníka.

Zvukový záznam z mobilního telefonu byl přepsán do počítače v podobě textu. Tento úkon je pojmenován jako transkripce a je významný pro zpracování, analýzu a vyhodnocení dat. Mluvený polostrukturovaný rozhovor byl převeden do písemného materiálu doslovně. To znamená, že veškeré věty a slova z interview byly přesně přeneseny, a to včetně nespisovného jazyka a nářečí. Některé věty byly zkráceny, protože neměly pro výzkum relevantní význam, a byly také nepřiměřeně dlouhé.¹⁰²

4.8 Metoda analýzy a interpretace dat

Pro zúčastněné pozorování byla zvolena obsahová analýza, jež dokáže objasnit témata, které se v textu nacházejí. Její výhodou je, že dokáže najít i méně zřetelné významy, které se v nich ukrývají. Z dlouhodobého sledování a každodenní práce se studentkami vznikla spousta materiálů, která vyžadovala redukci. Po ročním sledování účastníků byly popsány jen tematické okruhy, které jsou předmětem dalšího zkoumání. Následně proběhla obsahová analýza a sepsání výsledků.¹⁰³

Přepsané polostrukturované rozhovory bylo nutné analyzovat pomocí kódování. To je proces, který umožňuje získané informace analyzovat a znovu je nově zkomponovat dohromady. Jednou z variant je i tzv. otevřené kódování, při němž jsou získané údaje rozkouskovány na jednotlivé díly podle určitého významu. Následně jsou k jednotlivým vymezeným úsekům přiřazeny kódy, které představují koncepty. Ty jsou pojmenovány podle toho, co vybraná sekvence vyjadřuje. Během kódování mohou být kódy upravovány či přejmenovány, a to až do doby, než odpovídají úplnému obrazu. Poté jsou vytvořené kódy seskupovány dle určitých vlastností a vznikají kategorie.¹⁰⁴

Autorkou byly nejprve rozhovory několikrát pročteny a texty rozděleny na jednotky podle stejného či podobného obsahu. Sdělené informace jsme analyzovali metodou otevřeného kódování. Jednotlivé části označili kódem, jehož název vystihoval ohraničený úsek. Tímto způsobem jsme zpracovali všechny přepsané interview. Kódy v rozhovorech jsme neustále mezi sebou porovnávali a dle podobného významu shlukovali

¹⁰²Pozn. Všechna data byla přepsána do Word dokumentu a na vyžádání jsou k dispozici.

¹⁰³ MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 2006, s. 238-240.

¹⁰⁴ ŠVARÍČEK, R. a ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2007, s. 211-222.

do kategorií. To se povedlo za pomoci procesu, jenž je označován jako kategorizace. Vytvořili si tabulku, kde si zapisovali kódy včetně citací respondentů, a ty zařadili do odpovídajících kategorií a subkategorií.¹⁰⁵ Jednotlivé kategorie a subkategorie byly popsány v podkapitole 5.2.2.

¹⁰⁵ Pozn. Data byla zpracována ve Word dokumentu a na vyžádání jsou k dispozici.

5 Vlastní výzkumné šetření

V této kapitole stručně charakterizujeme domov mládeže. Následně interpretujeme získaná data, která jsou rozdělena do pěti kategorií, jež vyplynuly z analýzy rozhovorů s respondentkami. První se zabývá trávením volného času studentek a druhá nastavením organizačních povinností i pravidel instituce. Ve třetí se zaměřujeme na prostředí a vybavení budovy, zejména však na místa určená pro zájmovou činnost. Čtvrtá mapuje nabídku volnočasových aktivit včetně zájmových kroužků a nepravidelných činností. Poslední se věnuje vzájemným vztahům mezi studentkami i mezi studentkami a vychovatelkami.

5.1 Základní údaje domova mládeže

Domov mládeže je samostatná instituce, která nenáleží k žádné střední škole. Ubytování poskytuje ve dvou budovách. Pro tento výzkum byla zvolena jedna z nich. Instituce se nachází ve velkém historickém městě na jihu Moravy a v jeho blízkosti se nachází venkovní park, cukrárna, obchod, drogerie, lékárna a kino. Je obklopena panelovými domy a významnými institucemi. Je vzdálena kousek od centra, které nabízí spoustu obchodů, restaurací, kaváren a barů. Pořádají se zde různé zajímavé kulturní, společenské i sportovní akce. Po městě jezdí veřejná hromadná doprava, jež je zajištěna tramvajemi, trolejbusy i autobusy, které jezdí v krátkých časových intervalech. Nejbližší zastávka je od domova vzdálená asi 400 metrů.

5.1.1 Stručná historie

Budova domova mládeže byla postavena v 1. polovině 20. století., je ve funkcionalistickém stylu a tvoří ji vlastně dvě budovy. V architektonické soutěži zvítězil návrh architekta Bohuslava Fuchse. Již od svého vzniku plnila dnešní funkci. Poskytovala studentům středních škol ubytování. Nabízela také stravování, a to nejen pro ubytované, ale i pro cizí strážníky. Jelikož se jedná o památkově chráněnou stavbu, většina interiéru je dodnes zachována. V průběhu let byly provedeny stavební úpravy, které se týkaly vrátnice, pokojů a učeben pro trávení volného času. Postupně se domov renovoval a vybavoval až do nynější podoby. Budova disponuje pěti patry, z nichž čtyři slouží pro ubytování studentek. Součástí jednotlivých poschodí jsou dále společenské místnosti a hudební

studovny. V přízemí budovy se nachází ředitelství domova mládeže, kuchyně, školní jídelna a další prostory poskytující zázemí pro zájmovou činnost (posilovna, počítačová učebna, keramická dílna, knihovna).

5.1.2 Ubytování v domově mládeže

Zařízení poskytuje studentkám ubytování a stravu po celý den (snídaně, oběd, večeře). Ubytovává 164 děvčat, která navštěvují střední školy nebo vyšší odborné školy, a to grafickou, obchodní akademii, stavební, strojírenskou, průmyslovou, chemickou, zdravotnickou, Konzervatoř, umění a designu, automobilní, veterinární, gymnázium, pedagogickou. O studentky pečují vychovatelky, které splňují požadované vzdělávání. Jedna z nich zastává i roli vedoucí vychovatelky.

Studentky se zájmem o ubytování v následujícím roce musí projít přijímacím řízením, které probíhá v měsíci dubnu. Výběrové řízení vyhlašuje ředitelka domova mládeže. Podmínkou pro přijetí je odevzdání přihlášky k ubytování a splnění stanovených kritérií (vzdálenost od místa bydliště, věk, sociální poměry, zdravotní stav). Toto nařízení platí i pro stávající děvčata, která již v domově bydlí. Jejich výhodou je, že jsou přijaty přednostně, pokud jsou bezproblémové, řádně dodržují Vnitřní řád a kmenový vychovatel je doporučí. Těmto dívkám je často umožněno zvolit si pokoj i spolubydlící, popřípadě i vychovatelku, pokud ale nenastanou během letních prázdnin personální či jiné změny. Zbylá místa jsou doplněna především studentkami prvních ročníků i dívkami staršími, které o ubytování v DM projevily zájem a splnily daná kritéria. Ty jsou do ložnic rozděleny většinou podle stejného ročníku a školy.

Dle nařízení ředitelky domova mládeže mají studentky povinnost se stravovat ve školní jídelně, která zajišťuje celodenní stravu. Každý měsíc musí odebrat částku v minimální hodnotě 630,- Kč, aby byl podporován jejich zdravý životní styl. Snídaně je pro všechny stejná, ale u obědů a večeří mají na výběr ze tří jídel. Jedno z nich je vždy „odlehčené“, např. salát, zeleninový nebo ovocný balíček.

Provoz domova mládeže vychází ze stanoveného Vnitřního řádu. Studentky do domova mládeže přijíždí v neděli od 17:00 hod., pokud se nejedná o prázdniny nebo státní svátek. V tento den mohou přijít až do 21:00 hod. nebo až v pondělí do 20:00 hod. Pokud neplnoletá dívka nepřijede, musí ji písemně nebo telefonicky omluvit zákonní zástupci,

plnoletá svoji nepřítomnost oznámí sama. Zařízení se uzavírá každý pátek v 15:00, pokud nenastane nějaká změna.

Svěřenkyňe mohou v domově mládeže využívat veškeré prostory k volnočasovým aktivitám a také všechny zájmové kroužky (keramický, hudební a čtenářský kroužek, doučování z českého, ruského i ukrajinského jazyka), které vedou vychovatelé. Zároveň se mohou účastnit nepravidelných akcí konaných v organizaci nebo mimo ni.

5.2 Analýza a interpretace dat

5.2.1 Analýza a interpretace dat získaných při polostrukturovaných rozhovorech

Během otevřeného kódování bylo vygenerováno pět hlavních kategorií, které jsou rozčleněny do podskupin neboli subkategorií, a to z důvodu rozsáhlosti textu. Přehledně jsou zobrazeny (tabulka č. 1) a pod ní je uveden podrobný popis.

Tabulka č. 1 Přehled kategorií a subkategorií

1.	Způsob prožívání volného času v DM
	a) Zájmové individuální aktivity v DM b) Zájmové individuální aktivity mimo budovu
2.	Organizace DM
	a) Režim dne
3.	Prostředí a vybavenost DM
	a) Prostory k zájmovým činnostem
4.	Volnočasové aktivity v DM
	a) Zájmové kroužky b) Nepravidelné aktivity
5.	Vztahy v DM
	a) Vzájemné vztahy mezi studentkami b) Vztah mezi studentkami a vychovatelkami

1. Způsob prožívání volného času v DM

Ubytované studentky v domově mládeže mají mnoho možností, jak trávit volný čas. Ke svým zájmovým činnostem využívají samotnou instituci i její okolí. K rozvoji svých individuálních potřeb nejčastěji využívají kroužky, akce, své pokoje, učebny, jež jsou vybaveny dle specifického zaměření. Venkovní prostředí umožňuje studentkám veškerou dostupnost služeb, pobyt v přírodě a zároveň nabízí spoustu institucí k dalšímu sebevzdělávání. Studentkám pobyt mimo domov kompenzuje to, co zařízení neumožňuje.

a) Zájmové individuální aktivity v DM

Studentky svůj volný čas vyplňují různorodě. Převažuje pasivní způsob, kdy nejvíce využívají internet, protože mají neomezený přístup k Wi-Fi síti. V počítačové učebně nebo na vlastních noteboocích, tabletech či mobilních telefonech sledují on-line filmy, videa, využívají sociální sítě pro styk s kamarády, hrají hry. Na těchto zařízeních také rády vyhledávají naučná videa a výukové programy, při kterých se zdokonalují např. v cizích jazycích. Dále pak poslouchají hudbu. Při učení si pouští písničky přes sluchátka, aby nerušily své spolubydlící v pokoji. Hlasitý poslech využívají tehdy, když jsou samy. Televizními diváky se stávají jen v případě nefunkčnosti bezdrátového připojení nebo probíhajícího živého vysílání.

Nina 1: *„Mezi mé další oblíbené činnosti patří mobil nebo notebook, kde koukám na anglická videa. Do společenské místnosti se chodím dívat na televizi, jen když se hraje mistrovství světa.“*

Miluše 2: *„Koukám na seriály nebo filmy.“*

Kateřina 3: *„Když jsem sama, tak se dívám na film.“*

Julie 4: *„Protože si pouštím filmy na notebooku.“*

Agáta 5: *„Pak si zapnu notebook, kde si pustím hudbu.“*

Anna 6: *„...nebo sleduji videa.“*

Dále tráví čas aktivně, čtením odborných publikací, encyklopedií, světové a české literatury. Také se věnují zájmové četbě. Knihy si půjčují v centrální městské knihovně, v knihovně domova mládeže a mezi sebou navzájem. Jednotlivá díla následně hodnotí společně. Poslední dobou se velice oblíbenými staly elektronické čtečky. Tuto aktivitu

nejčastěji provozují, když jsou v pokoji samy nebo po večerce, když už nemůžou vykonávat žádnou jinou činnost, a také aby nerušily noční klid.

Miluše 2: „*Baví mě čtení.*“

Kateřina 3: „*Ve volném čase ráda čtu romantické knihy.*“

Julie 4: „*...zůstanu sama na pokoji, tak si čtu knížky.*“

Agáta 5: „*Před spaním si čtu knížky.*“

Mezi oblíbené sportovní činnosti patří cvičení v posilovně, kde mohou používat posilovací stroje nebo využívají internetové videonávody, při kterých cvičí samostatně. Také mají zájem o společné hry, jež vyžadují vzájemnou souhru a spolupráci. K velmi oblíbeným hrám patří stolní tenis, který je využíván takřka denně. Nejzábavnější je čtyřhra nebo kolotoč, kterého se musí účastnit větší počet hráčů. Další pohybovou aktivitou je tanec, při kterém se dívky nejen pohybují, ale zároveň se i pobaví. Rády tancují společenské, folklorní i moderní tance. Ty se od sebe navzájem učí.

Nina 1: „*Po probuzení si zacvičím.*“

Miluše 2: „*Chodím na intru do posilovny.*“

Agáta 5: „*Chvilku si zahrajeme ping pong.*“

Kateřina 3: „*Tancuju, jen tak pro sebe.*“

Odreagovávají se i hrou na hudební nástroje. Některá děvčata ji mají v rámci školního vzdělávání, ale přesto ji vnímají jako zábavu. Studentky si vzájemně hudební nástroje půjčují, aby si vyzkoušely, jak zní a jak se na ně hraje. Spontánně tvoří hudební tělesa, která se poskládají v kapelu, a společně hrají i zpívají. K procvičení hlasivek využívají ještě formu tzv. karaoke, kde si vyzkouší znění mikrofonu a akustiku sálu. Vytvořená díla si nahrávají na mobilní telefon. Ty neslouží k hledání chyb, ale ke společnému zasmání.

Miluše 2: „*Na intru chodím cvičit na klavír.*“

Kateřina 3: „*Cvičím na saxofon.*“

Kateřina 3: „*Děláme různé věci, třeba karaoke.*“

Také se věnují kreativním činnostem jako je kreslení a malování obrázků různými technikami. Nejčastěji kreslí portréty, krajinu a různá zátiší. Některé dívky si oblíbily ruční práce, kde vyrábějí šperky z korálků, háčkují a pletou čepice, šály, nákrčníky, čelenky i přehozy a také šijí různé části oblečení.

Nina 1: *„Na intru ráda kreslím.“*

Miluše 2: *„Občas mám náladu kreslit.“*

Kateřina 3: *„Mám ráda ruční práce.“*

b) Zájmové individuální aktivity mimo budovu

Děvčata ke svým individuálním aktivitám mimo domov mládeže využívají osobní volno nebo vycházky, díky nimž podle svých představ naplňují svůj volný čas. Ke svým aktivitám využívají okolí, které nabízí relaxaci, zábavu a poznání. Při hezkém počasí se jdou projít, aby poznaly uličky a architektonické památky, které se v centru nachází. Rády navštěvují příležitostné akce, které jsou na náměstích pořádány. Mezi nejžádanější patří festivaly, velikonoční slavnosti, vánoční trhy.

Za pěkného počasí také zavítají do veřejných přírodních destinací, jako je zahrada, park či přehrada, kde jezdí na inline bruslích, cvičí na venkovních posilovacích strojích. Chodí si zaběhat, vyzkoušet lezení po stěnách, pohoupat se v sítích či se posadí na lavičku v parku, kde si čtou knížky, studují materiály do školy, poslouchají hudbu nebo sledují filmy. Na přehradu si chodí zaplavat, opalovat se či jezdit na lodičkách.

Nina 1: *„Vycházky využívám hlavně do města.“*

Miluše 2: *„Někdy jdu se spolubydlícími na kafe nebo na jídlo. Se spolužáky chodím na brusle, nakupovat dárky na vánoční trhy nebo jen tak do parku.“*

Kateřina 3: *„Když je venku pěkné počasí, chodím s kamarádkou do parku. Také ráda chodím na vycházky do města, protože tím poznávám okolí.“*

Julie 4: *„...vezmu si jen batoh a procházím se po parku, ale v zimě je to horší, to musím někam do obchodu nebo kavárny.“*

Agáta 5: *„Někdy přijedou za mnou kamarádi z místa bydliště, tak jdeme po památkách. Se spolubydlícími chodíme nakupovat, popovídat si do kavárny, čajovny, nebo když je nějaká akce ve městě, tak jdeme tam.“*

Anna 6: *„Mám ráda sport, někdy chodím běhat do parku. A taky se jdu projít na přehradu.“*

Za kulturními zážitky studentky chodí do státních i soukromých divadel, protože každé je zaměřeno na jiný žánr (činohra, opera, muzikál, balet). Také vyhledávají koncerty s vážnou i klasickou hudbou. Některé dokonce hrají v orchestru nebo kapele. Mezi další

činnosti studentek patří individuální vzdělávání v knihovnách, které jsou vybavené odbornou literaturou v rámci jejich studijního programu. Také se zdokonalují soukromě v jiných vědních oborech, a to zejména v cizích jazycích. Ve specializovaných institucích tráví volný čas zábavnou formou, a to návštěvou kroužků či kurzů. Také se účastní tanečních kurzů, kde se učí klasické společenské i latinsko-americké tance. Také mají zájem o akční hry, které chodí hrát do několika arén.

Nina 1: „*Chodím soukromě na angličtinu. Ještě chodím do výtvarného kroužku, který je ve městě. Jednou týdně chodím také na kurz jógy.*“

Miluše 2: „*Vycházky využívám, když jdu na únikovou hru nebo na koncert.*“

Kateřina 3: „*Občas ji využiji do divadla, na koncert nebo na zkoušky s orchestrem.*“

Agáta 4: „*Vycházky jsem využívala, když jsem chodila do tanečních. Chodím na doučování z angličtiny a ke všemu dělám školní projekt, proto trávím hodně času v knihovně.*“

Anna 5: „*Soukromě chodím na němčinu.*“

2. Organizace domova mládeže

V domově mládeže musí studentky ve volném čase plnit povinnosti, které jsou stanoveny Vnitřním řádem, a řídit se pravidly, která jsou dána provozním řádem učeben. Ubytované studentky jsou povinny dodržovat hygienické návyky včetně výměny ložního prádla, a to maximálně jedenkrát za 14 pracovních dní, aby se zabránilo případnému šíření nákazy infekčních nemocí. Studentky si mohou vybrat mezi vlastním povlečením nebo zapůjčeným organizací. Většina využívá možností domova mládeže. Uvolní se jim místo v cestovním zavazadle a o víkendu nemusí myslet na to, že ho musí vyprat, vyžehlit a přivést zpátky. O termínu výměny prádla jsou ubytované vychovatelkou dostatečně dopředu informovány. Toto upozornění také visí na každé nástěnce. Výjimečně používají povlečení svoje, a to kvůli individuálním zdravotním problémům. Frekvence výměny je stejná jako u ostatních.

Nina 1: „*Jsem ráda, že si ho nemusím vozit z domu.*“

Julie 4: „*Líbí se mi, že si ho nemusím brát na vyprání domů.*“

Agáta 5: „*Vyhovuje mi, že nemusím mít vlastní, jelikož bych měla zbytečně těžký kufr.*“

Anna 6: „*Je to perfektní, protože ho nemusím pořád převážet.*“

Miluše 2: „*Mám svoje, protože nemůžu mít krepové povlečení.*“

Jejich další povinností je docházet každý měsíc na skupinovou schůzku. To znamená, že se studentky sejdou se svojí vychovatelkou ve společenské místnosti. Na programu jsou organizační záležitosti, poučení o bezpečnosti, náměty na pořádání akcí, diskutují o nově vzniklých problémech, které jsou potřeba projednat na Domovní radě. Skupinová schůzka bývá nejčastěji ve středu ve 20:30 hod., jelikož jsou přítomné skoro všechny studentky v DM. O termínu konání jsou včas informovány. Dívkám se tyto schůzky líbí, protože jsou krátké a zábavné. Mohou zde vyjádřit svůj názor k dané situaci, a to vlastním slovem nebo anonymně. Kdo má ostych, napíše svůj názor na papírek, který vhodí do krabičky, a ten je následně přečten. Nejčastěji se řeší nefunkční wifi připojení a strava.

Nina 1: *„Není špatné si říct nějaké připomínky, informovat se, co se bude dít, a řešit společné problémy, abychom se cítily dobře.“*

Miluše 2: *„Paní vychovatelky se snaží ji udělat zábavně, takže to není nuda a nebývá to moc dlouho.“*

Kateřina 3: *„Každý může říct svoji připomínku, nebo co mu vadí.“*

Julie 4: *„Schůzky se mi líbí, protože probíráme nejdůležitější body o tom, co se děje na intru.“*

Agáta 5: *„Líbí se mi na nich, že mám možnost říct, co bych chtěla jinak.“*

Anna 6: *„Není to tak, že si mezi sebou jen stěžujeme, ale máme všichni možnost to říct nahlas.“*

Domovní radu tvoří dvě zvolené zástupkyně z každé výchovné skupiny a vedení DM. Koná se každou první středu v měsíci od 17:00 hodin. Studentky po celý rok projednávají náměty, požadavky a stížnosti probírané na skupinových schůzkách.

Pod organizací patří i provozní řády jednotlivých zájmových učeben. Především studentky z konzervatoře si pochvalují, že v hudebních zkušebnách mohou cvičit již od 6:30 hod. Stejně je to i s počítačovou učebnou. Přístup mají kdykoliv během dne, a to až do 21:30 hod.

Miluše 2: *„Můžu tam jít kdykoliv.“*

Kateřina 3: *„Můžu jít hned po snídani cvičit.“*

Agáta 5: „*Hudební studovny a počítače fungují od 6:30 hod do 21:30 hod., takže si tam můžu jít přes den kdykoliv.*“

Anna 6: „*Když jdu do počítačové učebny, tak je vždy otevřená.*“

Ostatní studentky z jiných škol si stěžují na hudební cvičebny, protože hra na hudební nástroj se ozývá po celé budově a ruší je při učení i zájmové činnosti. Také se jim nelíbí provozní doba posilovny, která funguje až od 13:00 hod. Rády by si zacvičily a protáhly své tělo hned ráno, před odchodem do školy. Nevyhovuje jim ani otevírací doba knihovny, která je sice každý den, ale pouze od 19:00 hod. do 20:00 hod. Knížku si stihnou jen půjčit a odejít. Na pročtení nebo studování není čas. Je to velice krátká doba, aby si v knihovně něco přečetly nebo vypracovaly.

Nina 1: „*Nelíbí se mi, že holky můžou cvičit na bubny, jak chtějí. Hrozně se to ozývá a mě to ruší při učení.*“

Julie 4: „*Někdy je to náročné, když fídlají a já se učím. Otevírací doba knihovny je krátká.*“

Agáta: „*Posilovna je povolena až od 13:00 hod. do 21:30 hod., to mi trochu vadí, protože si nemůžu jít zacvičit ráno.*“

a) Režim dne

Součástí Vnitřního řádu je časové rozložení dne, které studentkám vymezuje jednotlivé činnosti. Dívkám v 6:00 hod. končí noční klid a začínají se vydávat snídaně, které trvají až do 8:00 hod.

Miluše 2: „*Doba mi nepříjde ani brzo ani pozdě.*“

Kateřina 3: „*Čas mi vyhovuje.*“

Julie 4: „*Dostačující čas.*“

Anna 5: „*Od 6:00 hod. do 8:00 hod., což mě vyhovuje.*“

Budíček je individuální, vstávají podle vlastního uvážení a rozhodují se na základně školního rozvrhu. Před odchodem do školy musí vykonat osobní hygienu, nasnídat se a uklidit pokoj tak, aby dosáhly co nejvyššího hodnocení. Pro dosažení plného počtu, tedy tří bodů, musí splnit tyto požadavky: zvednuté židle na stole, uklizené stoly, zastlané peřiny pod válendou, uschované oblečení ve skříních, obuv uloženou v botníku. Body jsou

strhávány po půl číslech směrem dolů. Pokud v celém měsíci neztratí žádný bod, získají sladkou odměnu. Dosažené body za každý den jsou vyvěšeny na hlavní nástěnce. Hodnocení úklidu probíhá od 9:00 hod. do 11:00 hod.

Nina 1: *„Musí být židle na stole, ustlaná postel, pořádek, je to v pohodě.“*

Miluše 2: *„Hodnocení je adekvátní a líbí se mi, protože za něho dostáváme čokoládu.“*

Kateřina 3: *„Úklid pokojů, což pro mě není těžké.“*

Julie 4: *„Úklid neřešíme, protože uklízíme průběžně.“*

Agáta 5: *„Dostaneme odměnu, proto se hodně snažíme.“*

Anna 6: *„Myslím si, že to není hodnoceno přísně, jde o takový běžný úklid. Jsem moc ráda, že se hodnotí.“*

Od 12:00 do 15:00 hod. probíhá výdej obědů. I přesto, že je oběd vydáván v průběhu tří hodin, studentky z gymnázia, střední školy pedagogické a obchodní akademie nestíhají kvůli vyučování docházet na oběd do DM a musí se stravovat ve škole. Tyto dívky by rády využívaly stravování v DM, jelikož jim zde více chutná a také mají větší výběr pokrmů než ve školní jídelně.

Nina 1: *„Kdybych mohla, chodila bych sem, protože mi tady víc chutná.“*

Miluše 2: *„Chodím ve škole, protože bych se nestihla z intru vrátit do vyučování.“*

Agáta 5: *„Nechodím, protože jsem ve škole.“*

Na oběd nejvíce chodí studentky z konzervatoře, které mají v průběhu dne několik volných hodin po sobě. Pochvalují si, že si mohou udělat krátkou procházku a změnit prostředí, což jim pomáhá k regeneraci sil. Také do domova dochází studentky ze střední průmyslové školy a zdravotnické školy, aby tuto dobu strávily se svými spolubydlícími. Při jídle se společně zasmějí, povyprávějí si zážitky a proberou školní problémy. Jednotlivci jsou spokojeni s tichým prostředím jídelny, kde si mohou v poklidu při jídle číst knihu.

Kateřina 3: *„Na něj chodím, abych se prošla.“*

Julie 4: *„Po příchodu ze školy jdu s holkami na oběd, u kterého si povykládáme.“*

Anna 6: *„Chodím sem, protože v jídelně je klid a můžu si číst.“*

Od 16:00 do 17:30 hod. je studijní klid. Pro 1. ročníky je povinný, protože učivo střední školy vyžaduje intenzivnější přípravu než na základní škole. V tuto dobu je vypnutá televize a ztišené celé prostředí, aby studentky měly v pokojích klid na učení. Návštěvy

kamarádek z jiných pokojů jsou povoleny pouze za účelem vzájemného zkoušení, procvičování nebo vysvětlování látky. Dívky mohou využít počítačovou učebnu pro vypracování seminárních prací nebo hudební studovny. Po domluvě s vychovatelkou má výjimku konzervatoř. Studentky mají povolené v tuto dobu cvičit na hudební nástroj ve škole, protože domov nemá k dispozici dostatek učeben.

Miluše 2: „*Využívala jsem ho dříve, protože jsem nechtěla mít špatný prospěch.*“

Agáta 5: „*V prvéku to pro mě bylo dobré, protože jsem se musela učit, a pak jsem neměla problémy se známkami.*“

Anna 6: „*V prvéku se mi to líbilo, protože jsem se učila učit.*“

Pro ostatní studentky není tato doba vyžadována, ale doporučována. Důvodem je to, že si již umí samy stanovit potřebný čas na studium a mají také větší zodpovědnost. Starší děvčata tuto možnost využívají málo, protože se po škole věnují individuálním aktivitám a učí se až v pozdějších hodinách.

Nina 1: „*V době studijního klidu navštěvuji kroužky.*“

Miluše 2: „*Nyní ho dodržuji jen podle potřeby, protože si dokážu sama určit dobu učení.*“

Kateřina 3: „*Potřebuji svůj klid na relaxování a ne na učení.*“

Julie 4: „*Odpočinu si, a až kolem 18:00 hod. začnu dělat úkoly.*“

Agáta 5: „*Odpoledne chodím ven nebo do posilovny a učím se až večer.*“

Studentky v DM postrádají samostatnou studovnu, kde by nebyly rozptylovány a rušeny při učení. Děvčata v pokoji mezi sebou sice učení probírají, ale zároveň ruší ty, kterých se dané téma netýká. Každá dívka je zvyklá učit se jiným stylem, např. nahlas a v jinou dobu, čímž naruší soustředění ostatních dívek v pokoji. Některým studentkám chybí pracovní plocha vhodná ke kreslení či rýsování výkresů.

Nina 1: „*Často se chodím učit do počítačové učebny, protože holky na pokoji si vykládají.*“

Miluše 2: „*Když jsme všechny v pokoji a holky si vykládají, tak mě to ruší.*“

Julie 4: „*Nemám klid na učení, protože v pokoji pořád někdo mluví.*“

Agáta 5: „*Každá z nás chce dělat něco jiného.*“

Anna 6: „*Každý den hledám klidné místo na učení, protože dohromady na pokoji to prostě nejde.*“

Následuje večere, vydávaná od 17:30 do 18:30 hod. Studentky vyšších ročníků mají do 20:00 hod. osobní volno, které mohou trávit mimo DM. Proto jim nevyhovuje stanovený čas večeří, jelikož v tuto dobu provozují své zájmové činnosti nebo si vyřizují osobní záležitosti.

Nina 1: *„Pro mě krátká doba, protože jsem někdy ještě v kroužku.“*

Miluše 2: *„Chodím se spolužačkami na únikovou hru, která končí pozdě.“*

Kateřina 3: *„Jdu do orchestru a než přijdu, tak večere jsou zavřené.“*

Anna 6: *„Když někam jdu, tak se nestíhám vrátit.“*

Od 18:00 do 20:00 hod. mají všechny ubytované osobní volno, které můžou trávit v domově mládeže nebo mimo něj. V aule domova mládeže mohou přijímat návštěvy, využít učebny pro zájmovou činnost, účastnit se kroužků nebo nepravidelných aktivit. Mimo domov si vyřizují své osobní věci nebo uskutečňují své individuální zájmové činnosti. Jestliže vědí, že se nestihnou vrátit ve stanovený čas, požádají studentky vychovatelku o udělení vycházky. Vycházky jsou rozdělené podle ročníku nebo věku. Studentky 1. ročníků chodí na vycházku do 20:30 hod., děvčata 2. ročníků do 21:30 hod. Plnoleté studentky mají stálou vycházku do 21:30 hod. nebo prodlouženou do 23:00 hod. Dívky ve večerních hodinách chodí často pospolu, protože si uvědomují nebezpečí nočního života ve městě.

Nina 1: *„Vycházky mi stačí.“*

Kateřina 3: *„Delší nepotřebuji.“*

Julie 4: *„Večer, když někam nutně potřebuji jít, tak jen s holkami z pokoje, protože se bojím.“*

Agáta 5: *„Chodím málokdy, a to jen s holkami z pokoje.“*

Anna 6: *„Vycházky skoro nevyužívám.“*

Ve 20:00 hod. jsou ukončeny cizí návštěvy a DM se uzavírá. Od 20:00 do 21:00 hod. probíhá nepovinná studijní doba, kdy si studentky opakují učivo. Od 21:00 do 21:30 hod. je nařízena osobní hygiena, což většině děvčat vadí, protože mohou stále využívat hudební studovny, posilovnu, počítačovou učebnu nebo jsou na vycházce.

Miluše 2: *„Když se vrátím z vycházky a chci jít do sprchy, jsou obsazené, takže se do postele nedostanu do 22:00 hod., kdy je večerka.“*

Kateřina 3: „*Teprve končím v učebně s hraním, takže to nestíhám.*“

Agáta 5: „*Někdy mám problém se sprchou, protože když se vrátím z vycházky nebo učeben, tak je tam plno.*“

Ve 21:30 hod. je rozhlasem vyhlášena příprava na večerku. Studentky jsou přítomné jen v pokojích, připravují si oblečení na ráno a uléhají ke spánku. Ve 22:00 hod. ubytovaným studentkám začíná noční klid, kdy nesmí svítit stropním světlem, ale pouze lampičkou, při které si v posteli čtou, opakují učivo nebo surfují po internetu pod podmínkou, že to nevadí ostatním.

Nina 1: „*To mi vyhovuje, protože jsem zvyklá takto chodit spát.*“

Kateřina 3: „*Mně to nevadí, ráda chodím spát brzy.*“

Julie 4: „*Zapnu lampičku a učím se dál nebo jsem na mobilu.*“

Agáta 5: „*Se učím při lampičce.*“

Anna 6: „*Vyhovuje, protože si čtu nebo jdu spát.*“

Prodloužení večerky povoluje vychovatelka. Nejdéle však do 23:00 hod., pokud se studentky dívají ve společenské místnosti na vhodný televizní program.

3. Prostředí a vybavení domova mládeže

Jak již bylo zmíněno výše, jedná se o architektonickou budovu, proto jakékoli úpravy v DM musí být schváleny Národním památkovým ústavem. Na jednu stranu jsou studentky pyšné, že bydlí v tak vzácném domě s ojedinělými prvky, ale na stranu druhou se musí potýkat a vypořádat s mnohými nepříjemnostmi vyplývajícími z pojetí funkcionalismu (složitý mechanismus otevírání oken, silná akustika atd.).

Julie 4: „*Dům je starý, ale zato krásný.*“

Agáta 5: „*Mně se líbí, že tady vidím, jak to dřív vypadalo.*“

Julie 4: „*Jen mi vadí, že zde není nic odhlučněno, takže je všechno slyšet.*“

Miluše 2: „*Je tady všechno slyšet.*“

Společné prostory jsou vymalovány neutrálně, proto studentky vítají přítomnost obrazů a jiné výzdoby, která prostory oživí. Mnohé obrazy namalovaly samy dívky. V jedné společenské místnosti si dokonce navrhly a vymalovaly stěnu. Také se podílí na výzdobě všech poschodí, která jsou laděna do určitého ročního období nebo tradičních

zvyků. Tu připravují v zájmových kroužcích nebo při rukodělných činnostech. Na schodišti a chodbách jsou umístěny květiny. Díky této dekoraci je domov útulnější a působí příjemnějším dojmem. Studentky tak vnímají danou atmosféru a připraví se na blížící se tradice a různé události. Pravidelně jsou měněny i nástěnky, jež jsou tematicky laděny k dekoraci.

Nina 1: *„Na chodbách jsou pěkné obrázky, které malovaly holky z intru. Líbí se mi, že je domov mládeže vždy vyzdoben.“*

Miluše 2: *„Paní vychovatelky se hodně snaží vyzdobovat intr.“*

Kateřina 3: *„Líbí se mi, že jsou v domově mládeže po chodbách různé obrázky.“*

Julie 4: *„Na chodbách máme výzdobu, která prostory aspoň trochu oživí.“*

Agáta 5: *„Po chodbách jsou květiny.“*

Anna 6: *„Po budově bývá výzdoba dle ročního období. Já si na to moc nepotrpím, ale kdyby tady nic nebylo, tak by tady byly jen bílé zdi.“*

a) Prostory k zájmovým činnostem

Studentky v domově mládeže mohou ke svým aktivitám využít počítačovou učebnu, posilovnu, hudební studovny, knihovnu, společenské místnosti a pokoje. Jsou rády, že mají dostatek možností pro trávení volného času přímo v budově a nemusí nikam docházet.

Miluše 2: *„Je tu toho hodně. Pokud člověk chce, tak tady má hodně možností.“*

Kateřina 3: *„Mně se tady moc líbí, protože je zde hodně možností, kam mohu jít.“*

Julie 4: *„Je tu hodně místností, takže jsem spokojená.“*

Agáta 5: *„Je tady dost učeben, za to jsem ráda.“*

Anna 6: *„Myslím si, že to vybavení je vyhovující a že tu máme pořád co dělat.“*

Hojně využívaná je počítačová učebna s přístupem na internet, tiskárnou, kopírkou a scannerem. Studentky jsou spokojené, že si zde mohou vypracovat protokoly, seminární práce nebo si vytisknout studijní materiály zaslané elektronicky od vyučujících. Děvčata z konzervatoře si tu často kopírují noty. Některé dívky využívají tuto učebnu ke sledování filmů či chatování s přáteli. Díky vybavení (stoly, křesla) je tato učebna využívána i k samostudiu, což je její velkou výhodou.

Nina 1: „*Do počítačové učebny se chodím učit.*“

Miluše 2: „*Sleduji videa.*“

Kateřina 3: „*Jsem byla párkrát, když jsem si potřebovala něco vytisknout.*“

Julie 4: „*Někdy sem zajdu, protože si potřebuji vytisknout nějaké obrázky.*“

Agáta 5: „*Libí se mi, že si vezmu jen svůj papír a tisk je zdarma.*“

Anna 6: „*Mám možnost si hned vytisknout věci, které nám zadají ve škole.*“

Počítačová učebna je i přes velký zájem nedostatečně vybavena. Počítačů je nedostatek, operační systém zastaralý a některé potřebné programy pro psaní textu, tvorbu tabulek či prezentací chybí úplně. Mnohdy musí studentky vystát frontu, aby se k počítači vůbec dostaly.

Miluše 2: „*Dva počítače a jedna tiskárna rozhodně nestačí.*“

Julie 4: „*Počítač je v učebně pomalý.*“

Agáta 5: „*V PC nejsou programy jako je Word, Excel, tak si to musím napsat na svém PC.*“

Anna 6: „*Vždycky, když jsem tam šla, tak tam byly minimálně dvě holky.*“

Studentky svůj volný čas tráví v posilovně, která je poskytována ubytovaným zdarma. Aby mohly zájmovou místnost navštěvovat, musí být na začátku školního roku proškoleny o bezpečnosti a dodržování provozního řádu. Dívky jsou s vybavením spokojeny, protože mají k dispozici tyto posilovací stroje: běžecký pás, cyklistický rotoped, eliptický trenažér, polohovací lavice a posilovací věž. Díky těmto pomocníkům si protáhnou všechny svaly těla, zlepší kondici a zpevní postavu. Dále používají žebřiny, švihadla, gymnastické míče, balanční podložky či činky. Hodně dívek posilovnu také využívá ke cvičení bez speciálních pomůcek. Pracují pouze s vlastní tělesnou váhou. Často jim stačí karimatka nebo žíněnka, na které cvičí „sklapovačky“, kliky, dřepy nebo si zacvičí jógu a pilates. Většina při pohybu poslouchá přes sluchátka hudbu, protože jim určuje rytmus a díky tomu dokáží udržet cvičící tempo. Studentky by uvítaly větší prostory posilovny a přikoupení dalších posilovacích strojů. Za vhodné považují i zpřísnění hygienických pravidel.

Nina 1: „*Myslím si, že je vybavená dostatečně, ale pro tolik strojů by mohla být větší.*“

Miluše 2: „*Myslím si, že je vybavená dobře, ale přidala bych ještě jeden běžecký pás, protože je často obsazený. Mělo by se dodržovat pravidlo, aby si všechny holky nosily ručníky.*“

Kateřina 3: „*Chodila jsem si tam zacvičit sama, bez pomůcek.*“

Agáta 5: „*Cvičím jógu nebo svoje posilování s balonem. Když se nedá běhat venku, tak využiji běžecký pás. Myslím si, že je vybavena dobře.*“

V domově mládeže je osm hudebních studoven, které dívky využívají ke cvičení na hudební nástroj. Nejvíce jsou využívány studentkami konzervatoře. Na začátku školního roku je na dveřích každé učebny vyvěšen rozvrh hodin, kam se děvčata musí zapsat. Většina učeben je rozměrově malá, ale v každé z nich se nachází piano, notový stojan a na zdi je připevněno zrcadlo, aby viděly, zda mají správný postoj a drží správně nástroj. Zapůjčit si mohou metronom. Jedna z učeben je větší. Je navíc vybavena stolem a židlí. Tuto učebnu mohou studentky využívat k učení popřípadě doučování, ovšem jen v případě, že zde nikdo necvičí na hudební nástroj. Největším prostorem v DM je Zrcadlový sál, využívaný k mnoha účelům. Je vybaven dataprojektorem, aparaturou, klavírem, bubny, zrcadly a výbornou akustikou. Zde se pořádají koncerty, přednášky, výuka tanců a další. Sál využívají i gymnastky, které sem chodí cvičit nebo studentky, které rády tancují. V sále je umístěn i velice oblíbený stolní tenis, využívaný snad všemi ubytovanými.

Kateřina 3: „*Každý den chodím do cvičeben, kde trénuji na saxofon nebo klavír.*“

Julie 4: „*Je tu i zrcadlový sál, kde holky cvičí nebo se tam pořádá nějaká akce.*“

Agáta 5: „*Líbí se mi, že je tam pingpongový stůl, takže tam chodíme hrát.*“

Anna 6: „*My máme taky možnost se zapsat do učeben, ale nechodím tam. Tam chodí holky, které jsou na konzervatoři.*“

Studentky konzervatoře by uvítaly další cvičné učebny, jelikož je jich v domově mládeže ubytována převážná většina a mnohdy nemají prostor ke cvičení na svůj hudební nástroj. Také by přivítaly nové klavíry, protože stávající dosluhují a nejdou dostatečně naladit. Velice by ocenily dovybavení učeben strunnými drnkacími nástroji, např. kytarou, ukulele aj.

Kateřina 3: „*Bohužel některé klavíry jsou staré, klávesy vyklapané. Je zde ubytovaných spousta holek z konzervatoře a často se stane, že nemáme kde cvičit.*“

Julie 4: „*Jsou tady hudební učebny, ale nechodím tam, protože tam není kytara.*“

Knihovnu navštěvují ubytované studentky ze všech škol i ročníků. Je vybavena beletrií i naučnou literaturou. Většinu knih si lze půjčit na pokoj, případně na víkend domů. Některé studentky postrádají knihy do odborných předmětů. Dívkám zde chybí pracovní prostor ke zpracování informací, psaní poznámek apod. Vhodný by zde byl i přístupný počítač s tiskárnou. Líbilo by se jim, kdyby knihovna zároveň fungovala jako studovna, kde by se mohly učit. Studentky si nejvíce půjčují literární díla, která potřebují k maturitní zkoušce z českého jazyka. Knihy jsou průběžně doplňovány dle požadavků ubytovaných. Dívky si váží možnosti výpůjčky knih přímo v DM, proto jsou publikace v pěkném stavu, nejsou roztrhané ani jinak poničené. Velmi oblíbeným se stalo půjčování DVD s filmy natočenými podle knižní předlohy.

Nina 1: „*Chodím do knihovny, kde si půjčuji četbu k maturitě.*“

Miluše 2: „*Mohu se tam posadit a chvíli si číst.*“

Kateřina 3: „*Přijde mi hezká a dobře vybavená. Knihy, které jsem potřebovala, jsem vždy našla.*“

Julie 4: „*Občas si zajdu do knihovny pro nějaké knížky. Knihy jsou v pěkném stavu. Doplnila bych odbornou literaturu.*“

Agáta 5: „*Jsem spokojená, protože co se týče maturitní četby, tak je tam všechno.*“

Anna 6: „*Nikdy jsem se nesetkala, že bych přišla a knížka, kterou jsem chtěla, tam nebyla. Líbilo by se mi, kdyby sloužila jako učebna, kde bych se mohla učit.*“

V domově mládeže jsou dohromady čtyři společenské místnosti, které se nachází v každém ubytovacím patře. V prvním a druhém poschodí jsou místnosti uzavřené dveřmi. Ve třetím a čtvrtém patře je tento prostor otevřený. To znamená, že je propojený s chodbou, která vede do pokojů. Ve všech se nachází rozkládací gauč s polštáři, televize, žehlicí prkno a žehlička. V prvních dvou je navíc stůl s židlemi a křesly. Ve druhém patře mohou studentky využít ještě domácí kino s DVD přehrávačem a tabulí. V prvních dvou poschodích je tato místnost studentkami velmi využívaná, protože tady mají klid a soukromí. Televizi sledují málo, raději si pustí film na DVD přehrávači nebo vlastním notebooku, učí se, telefonují s rodinou či přáteli. Tabuli využívají k vzájemnému doučování, především při počítání příkladů. Pro zábavu si připravují křížovky, píší povzbuzující slova nebo nakreslí veselý obrázek. Také tady probíhají kroužky, jako je doučování z českého, ruského a ukrajinského jazyka. Příležitostně sem dochází i na ruční

práce, kde se vyrábí různé dekorace nebo dárky. Líbilo by se jim, kdyby byla společenská místnost doplněna deskovými hrami, kulečnickem, stolním fotbálkem či šipkami, které by si mohly společně se spolubydlíci zahrát. Rády by se zde setkávaly s dívkami z ostatních poschodí, a tím se více poznaly. Studentky ve vyšších patrech mají tento prostor otevřený, a proto ho používají velmi málo, a to jen na skupinové schůzky, občas na rukodělné činnosti a výjimečně ke sledování sportovních přenosů či seriálů v televizi. Ostatní spolubydlíci si v přilehlých pokojích pak stěžují, že je ruší svým zvučným projevem nebo hlasitostí televizního vysílání.

Nina 1: *„Na televizi se chodím dívat, jen když se hraje mistrovství světa v hokeji.“*

Miluše 2: *„Když si chci něco vyžehlit nebo se tam jdu učit. Někdy si od paní vychovatelky půjčím film. Je tam tabule, na které mi spolubydlíci ukazuje, jak mám vypočítat matematiku. Líbilo by se mi, kdyby tam byl třeba kulečnick, aby se tam scházelo víc lidí.“*

Kateřina 3: *„Do televizní místnosti chodím telefonovat, je tam klid.“*

Julie 4: *„Hlučí to do pokojů, když se holky dívají na fotbal. Chodím tam jen na skupinové schůzky.“*

Agáta 5: *„Každé úterý sem docházím na doučování z českého jazyka.“*

Anna 6: *„Do společenské místnosti jdu pouze na rukodělnou činnost.“*

Studentky nejvíce volného času tráví v pokoji. Každá má svůj stůl, který využívá ke psaní domácích úkolů, učení a vlastnímu tvoření. V posteli nejen spí, ale i odpočívají, učí se, povídají si, čtou knihy, sledují filmy, poslouchají hudbu.

Nina 1: *„V podstatě ho využívám ke všemu. Ráda si v něm čtu knížky, odpočívám nebo koukám na seriály.“*

Miluše 2: *„V pokoji se učím a spím.“*

Kateřina 3: *„Kromě cvičení na saxofon tam dělám všechno.“*

Julie 4: *„V pokoji se učím, spím, relaxuji a blbnu s holkami.“*

Agáta 5: *„V pokoji se učím, čtu, poslouchám písničky, spím a s holkami děláme kraviny.“*

Anna 6: *„Pokoj využívám ke spánku, válení a k učení.“*

V pokojích jsou studentky po třech nebo čtyřech. Třílůžkové pokoje jsou rozměrově malé. Pohyb je zde velmi omezený i proto, že je zde starý a prostorově nevyhovující nábytek. Z tohoto důvodu studentky nemají dostatek osobního prostoru pro relaxaci či vlastní zábavu. Přály by si interiér zmodernizovat a lépe uspořádat.

Nina 1: *„Když se postavíme všechny tři, narážíme do sebe.“*

Julie 4: „*Prostor je stísněný a obskládaný nábytkem.*“

Anna 6: „*Máme fakt malý pokoj, nedá se tam dát moc věcí, takže si vozím jen to nejnnutnější.*“

Ve čtyřlůžkových pokojích si ubytované pochvalují dostatečný prostor pro učení i aktivity. Jsou spokojeny s uspořádáním nábytku, kdy jsou jednotlivé stoly a postele dostatečně vzdáleny, a tím vytváří vhodné prostředí pro každou studentku. Také se jim líbí, že mají v pokoji dostatek úložného prostoru. V pokoji se cítí komfortně.

Kateřina 3: „*Pokoj je upravený tak, aby měla pohodlí každá holka.*“

Miluše 2: „*Nemusíme se tady tlačit. Mám prostor na učení a na své aktivity. V pokoji je dost úložného prostoru, proto si tady můžu nechávat spoustu věcí.*“

Agáta 5: „*V pokoji mi vyhovuje velký prostor.*“

Studentky si pokoje zdobí dle vlastní fantazie a nápaditosti. Nejčastěji je doplňují polštářky, plyšovými hračkami a rámečky s fotografiemi kamarádů či rodiny. Na dveře si vytváří různé závěsné dekorace nebo připevňují obrázky z barviček na sklo. Vazby ze sušených květin zdobí pracovní stoly. Nad postelemi visí lapače snů či si vystavují různé vlastní kresby, diplomy, získaná osvědčení a plakáty celebrit. Také by uvítaly živou květinovou výzdobu.

Kateřina 3: „*Pokoje jsou jednoduché, proto jsme ho vyzdobily plakáty.*“

Julie 4: „*Pokoj si vyzdobujeme plyšáky a vyrábíme si obrázky.*“

Anna 6: „*Nejsem z těch, co by vyzdobovala, ale fotku rodiny jsem si na stůl postavila. Líbilo by se mi, kdybychom na parapetu měly aspoň jednu květinu.*“

4. Volnočasové aktivity v domově mládeže

Studentky svůj volný čas mohou trávit v zájmových kroužcích a při nepravidelných akcích organizovaných domovem mládeže. Kroužky a akce má na starosti vždy jedna vychovatelka a účastnit se mohou všechny ubytované. Dívky si činnosti vybírají dle svých zálib, aktuální nálady, spolubydlících a časových možností. Pomáhají jim regenerovat organizmus a vyrovnat se s psychickou zátěží, která je na ně ve škole kladena. Líbí se jim také, že se díky volnočasovým aktivitám mají možnost seznámit s ostatními děvčaty.

Nina 1: „*Poskládám si myšlenky a napadnou mě nové věci, prostě vypnu.*“

Miluše 2: „*Často mi spraví náladu. Zapomenu na všechno a myslím na jiné věci než na školu.*“

Kateřina 3: „*Aktivita mi pomáhají se uvolnit a oddychnout si od školy.*“

Julie 4: „*Odreaguju se tam od učení. Naberu tam novou sílu a energii.*“

Anna 6: „*Na kroužcích a akcích mě baví to, že poznávám nové holky z intru.*“

a) Zájmové kroužky

Studentky v domově mládeže mají možnost pravidelně navštěvovat keramickou dílnu, doučování z ruského, ukrajinského i českého jazyka, čtenářský a hudební kroužek.

Nina 1: „*K dispozici máme keramickou dílnu.*“

Miluše 2: „*Je tady kroužek keramiky.*“

Kateřina 3: „*Jsou tady jazyky.*“

Julie 4: „*Je tu doučování z ruštiny a češtiny.*“

Agáta 5: „*Je tady čtenářský kroužek.*“

Anna 6: „*Vím, že je tu hudební kroužek.*“

Největší zájem je o doučování z českého jazyka. Probíhá každé úterý od 18:00 do 18:45 hod. ve společenské místnosti. Studentky v kroužku opakují pravopis i mluvnici. Na začátku hodiny je krátká pravopisná zkouška, která je zaměřená vždy na určité jevy, např. na vyjmenovaná slova či velká písmena. Záměrně jsou zařazována slova, ve kterých se často chybuje. Následně jsou jednotlivé gramatické jevy vysvětleny a zdůvodněny. Navazuje diktát, který je směřován k probíranému tématu. Poté jsou opět zkontrolovány a vysvětleny pravopisné chyby, interpunkce aj. Kroužek se věnuje i stylistice. Po skončení doučování probíhá individuální konzultace, při které studentky většinou rozebírají školní slohové práce nebo skladbu.

Nina 1: „*Psala jsem do školy slohovku, tak jsem jí to dala přečíst, opravila mi ji a nejasnosti vysvětlila.*“

Miluše 2: „*Píšeme diktáty a vysvětlujeme si pravopis.*“

Agáta 5: „*Paní vychovatelka mi pomáhá ujasnit si měkké a tvrdé i/y, protože ve škole už se to neopakuje. Na konci probíráme, co chceme my.*“

Čtenářský kroužek je každé pondělí od 18:00 hod. do 18:00 hod. v knihovně. Vždy je probírán jeden spisovatel a jeho nejvýznamnější dílo, které je zařazeno do povinné maturitní četby. Nejprve je ve stručnosti popsán život autora, jeho tvorba, zařazení do doby, ve které působil, a podrobně rozebrána jedna kniha. Dívky se seznámí s dějem, jsou charakterizovány hlavní a vedlejší postavy, přečten úryvek. Také se uvádí žánr, jazyková výstavba, kompoziční prostředky a motiv. Následně jsou okrajově zmíněni další autoři, kteří v této době působili.

Agáta 5: „*Probíráme spisovatele. Za to jsem ráda, protože budu dobře připravená k maturitě.*“

Anna 6: „*Povídáme si o autorech knih z povinné četby. To se mi hodí do literatury.*“

Další kroužek je doučování z ruského a ukrajinského jazyka, který je vedený ve středu od 18:00 hod. do 19:00 hod. ve společenské místnosti. Za pomoci přiřazování textu a obrázků se dívky učí nová slovíčka, která následně procvičují při čtení příběhu. Pokračují gramatickým cvičením, do kterého doplňují pravopis. Následuje konverzace o běžných tématech, jež jsou užitečná pro praktický život, např. restaurace, dovolená, nemocnice. Cílem je domluvit se v zemích tímto jazykem mluvících. Na závěr jim vychovatelka nadiktuje různá slovní spojení nebo fráze, jež se mají do další hodiny naučit. Po skončení kroužku jsou individuálně vypracovávány domácí úkoly zadané školou.

Nina 1: „*Mám příbuzné na Ukrajině a nikdo z nich nemluví česky.*“

Julie 4: „*Ve škole ho mám jako druhý jazyk a moc mi nejde.*“

Málo atraktivní je hudební kroužek, protože většina škol již nemá hudební výchovu zařazenou do školní výuky. Dochází do něho zejména studentky z konzervatoře, které začínají s hrou na klavír či studentky z pedagogické školy, kde je hra na hudební nástroj povinná. Kroužek probíhá každý čtvrtek od 18:00 hod. do 19:00 hod. Je rozdělený na teoretickou a praktickou část. V první části je probírána hudební nauka, kde se procvičují a opakuji hudební pojmy. Druhá část se věnuje samotné hře na klavír nebo na sopránovou flétnu. Cvičí se stupnice, přednesy, etudy, lidové písně nebo jiné skladby. Jednou za měsíc

se děvčata seznamují s významnou českou nebo světovou hudební osobností, která slaví výročí narození.

Kateřina 3: *„Ve škole mně přibyl povinný klavír, na který jsem předtím nikdy nehrála.“*

Nejméně využívaný je keramický kroužek, který funguje každé pondělí od 19:00 hod. do 20:00 hod. Dílna je vybavena pecí, hrnčířským kruhem a velkým množstvím pomůcek pro zhotovení výrobků. Studentky mohou tvořit podle svých námětů nebo dle připravené předlohy. Hlínu si rozválí, podle šablony nebo vlastní představy vymodelují útvar a jednotlivé malé části přilepí šlikrem. Polotovary vloží do pece. Po vypálení své dílo nabarví a opět vrátí do pece k vypálení. Hotový produkt mohou studentky využít jako dárek pro kamarádku či blízkou osobu. Nejčastějším motivem jsou různé postavičky, zvířata, obrázky na zavěšení, vánoční a velikonoční ozdoby, zápichy do květináčů. Na hrnčířském kruhu rády vyrábí praktické věci, jako jsou misky, květináče, hrnky nebo stojánky na tužky.

Nina 1: *„Dřív jsem chodila. Byla jsem ráda, že si můžu vyrobit dárky.“*

Miluše 2: *„Nebyla, protože mě to nebaví.“*

Kateřina 3: *„Nechodím, protože mě to nebaví.“*

Agáta 5: *„Tam jsem nebyla, protože mě to nikdy nezaujalo.“*

Anna 6: *„Teď už tam nechodím, protože mám víc učení. Líbilo se mi, že jsem si mohla tvořit, co jsem chtěla.“*

Svěřenkyně jsou s nabídkou zájmových kroužků spokojené. Jediné, co by ještě uvítaly, je kroužek anglického a německého jazyka, kde by se procvičovala konverzace. Často docházejí na doučování soukromě nebo do jiných institucí.

Nina 1: *„Chtěla bych, aby na domově probíhal kroužek angličtiny po menších skupinkách a byl zaměřený na konverzaci.“*

Miluše 2: *„Mně tady nechybí žádný kroužek, protože bych na něho neměla čas, jelikož se věnuji škole.“*

Kateřina 3: *„Mně tu žádný kroužek nechybí, protože bych na další neměla čas.“*

Julie 4: *„Za doučování angličtiny platím velké peníze.“*

Agáta 5: *„Taky mi tu chybí kroužek němčiny, za kterým musím docházet.“*

b) Nepravidelné aktivity

Studentky mohou svůj volný čas vyplnit akcemi, které jsou nepravidelně pořádány v DM nebo mimo něj. Každý týden je pořádána jednou vychovatelkou alespoň jedna akce. Dívky jsou včas o aktivitách informovány prostřednictvím osobní pozvánky nebo plakátu. Vždy jsou vyvěšeny na hlavní nástěnce na každém patře. Při zvaní jsou navíc seznámeny s programem a organizačními záležitostmi. Aktivity jsou plánovány dlouho dopředu, proto mají dost času na rozmyšlenou. Na všechny aktivity je nutné se předem přihlásit, aby bylo možné zajistit dostatek materiálu, míst nebo vstupenek. Podmínka pro uskutečnění akce je zájem minimálně šesti děvčat. Děvčatům tento přístup vyhovuje, jelikož se nemusí o nic starat a mnohdy by se samy od sebe těchto aktivit neúčastnily.

Nina 1: *„Líbí se mi, že jsou akce vyvěšené na nástěnkách, jelikož jsem často venku.“*

Miluše 2: *„Dají nám dostatek času, abychom se rozmyslely. Nikdo nás nenutí.“*

Kateřina 3: *„Je to výhoda být v domově mládeže, protože paní vychovatelka nám zařídí nejen vstupenky, ale i doprovod.“*

Julie 4: *„Mám možnost si rozmyslet, jestli půjdu nebo ne.“*

Agáta 5: *„Na akce chodím s různými vychovatelkami.“*

Anna 6: *„Vždycky se o všem dozvím.“*

Studentky se v domově mládeže rády zapojují do ručních prací, které jsou konány dle tradičních zvyků nebo ročního období. Každý rok se výrobky obměňují, používají se různé techniky a materiály. V zimě dívky vytváří vánoční dekorace. Na konci listopadu pletou adventní věnce, pečou perníky a v následujícím měsíci si vyrábí svícný, ozdoby z korálků a lodičky ze skořápek ořechů. Oblíbené jsou výrobky, které mohou použít jako dárek pod stromeček. Zejména mají zájem o výrobu solí a šumivých koulí do koupele. Hotové výrobky si zabalí a přidají jmenovku. Některé si navíc dají práci s novoročními přáníčky, před svátkem zamilovaných jsou to pak „Valentýnky“. V březnu se věnují výrobě závěsných jarních dekorací. Před největšími svátky v roce se opět pečou a zdobí perníky. Různými technikami tvoří velikonoční zvířata a vajíčka. Příležitostně si vyrábí přání k jmeninám, narozeninám a různým svátkům, např. ke Dni matek.

Nina 1: *„Vyráběla jsem sůl do koupele a velikonoční vajíčko z patchworku. To bylo fajn.“*

Miluše 2: *„Pamatuji si, že jsem tvořila adventní věnec a ovečku, kterou mám doted.“*

Kateřina 3: *„Ještě jsem si vzpomněla, že jsem pekla perníčky.“*

Julie 4: *„Dělala jsem tam motýla, stromek z bavlnky a věnec z odličovacích tamponů. Bavilo mě to.“*

Agáta 5: *„Líbí se mi, že vyrábíme dárečky, např. šumivé koule, vánoční lodičky.“*

Anna 6: *„Občas na intru děláme i nějaké rukodělné činnosti, např. valentýnské přání, přání k narozeninám, svátku. Učíme se balit dárky. Na Vánoce jsem si vyrobila novoročenky a jmenovky. Vždycky všechno využiji. Ještě jsem si vzpomněla, že jsem dělala z korálků anděla a hvězdu.“*

V domově mládeže se vyhlašují i soutěže. Občas se koná turnaj ve stolním tenise. Pro rozehrání si zahrají kolotoč, který není součástí soutěže. Pak se hraje po dvojicích a nejlepší hráčka je odměněna. Novinkou je fotosoutěž. Je zaměřena na fotografování krajiny v různém ročním období. Fotky jsou vystaveny na nástěnce. O vítězi rozhodují ubytované studentky za pomoci anonymních hlasovacích lístků.

Anna 6: *„Taky jsem se účastnila soutěže v ping pongu. Byla to skvělá zábava.“*

Nina 1: *„Zapojila jsem se do fotosoutěže, tak jsem zvědavá, zda se umístím.“*

V domově mládeže je každý měsíc pořádán interaktivní program nebo přednáška s besedou se zaměřením na prevenci rizikového chování. Jsou vedeni odborníky, kteří dochází z externích organizací. Nejčastěji se jedná o Městskou policii, Podané ruce, Státní zdravotní ústav. Témata jsou cílena na bezpečnost, sexuální výchovu, drogovou závislost, šikanu, poruchy příjmu potravy. Některé studentky si tyto preventivní programy pochvalují a jsou pro ně přínosné a zábavné. Jiné naopak nebaví, protože se každý rok opakují a informace již získaly ve škole.

Miluše 2: *„Jednou jsme tady hrály hru s nafukovacími balóny a jmenovalo se to „zdravé koule“. To bylo moc fajn.“*

Agáta 5: *„Většina se mi líbila, protože jsem se vždy něco nového dověděla.“*

Kateřina 3: *„Některé byly pro mě dost únavné, protože už jsem je slyšela ve škole.“*

Julie 4: *„Ted' už tam nechodím, protože jsou pořád stejné.“*

Velkolepou společenskou událostí v domově mládeže jsou koncerty pro širokou veřejnost. Uskutečňují se dvakrát ročně, a to před Vánocemi a Velikonocemi. Program

zajišťují převážně studentky z konzervatoře svými hudebními nebo dramatickými čísly. Dalšími účinkujícími jsou gymnastky ze sportovních škol. Tyto akce navštěvují ostatní ubytované, současní i bývalí zaměstnanci domova mládeže, spolužáci, rodiče, hosté z různých institucí a široká veřejnost. Studentky jsou rády, že si mohou přehrát skladby před početným obecenstvem a naučit se zvládat trému. Ostatní ubytované mají radost, že si je mohou poslechnout a navodit si tak sváteční atmosféru.

Kateřina 3: *„Líbilo se mi, že jsem si mohla zahrát před tak velkým publikem a poslechnout si své spolužáky.“*

Agáta 5: *„Taky jsou na intru pořádané koncerty, ty jsou opravdu krásné.“*

Anna 6: *„Ted' tady byl moc krásný koncert.“*

V domově mládeže jsou také pořádány společné zábavné večery plné her, jejímž cílem je vzájemné seznámení všech ubytovaných a prohloubení přátelských vztahů. Pravidelně je zde pořádán step. Tuto lekci vede profesionál a učí studentky základům tohoto umění.

Kateřina 3: *„Vychovatelky tady dělají různé zábavné večery s hrami a to je super, protože díky nim jsou tady super vztahy.“*

Julie 4: *„Byla jsem na stepu a bylo to parádní. Poprvé jsem si vyzkoušela stepařské boty.“*

Jak už bylo výše uvedeno, domov mládeže organizuje aktivity i mimo domov mládeže, a to ve vnitřním i venkovním prostředí. Vybírány jsou dle počasí, ročního období, aktuální nabídky a přání studentek.

Venkovní aktivity

Pro první ročníky je pořádána vycházka po okolí a památkách města. Dívky se zapojují do celorepublikové sbírky Bílá pastelka, která podporuje nevidomé. Každý rok navštěvují veřejné zahrady, kde pozorují rostliny a živočichy. V adventu navštěvují vánoční trhy pořádané na náměstích. Součástí jsou i výstavy betlémů. V zimním období chodí bruslit na městské kluzišť. Před letními prázdninami je pořádáno piknikové odpoledne, kdy si v parku roztáhnou deku, připraví občerstvení a společně si zahrají badminton nebo karetní karty. V červnu zhlédnou přehlídku ohňostrojů. Na závěr školního roku je pořádán výlet do zoo, kde si prohlédnou nové expozice a narozená mláďata.

Nina 1: „Před Vánoce jsem se byla podívat na výstavu betlémů, které byly opravdu krásné.“

Miluše 2: „Chodíme na ohňostroje, kam se znovu chystám. Nikdy předtím jsem takovou skvělou show neviděla.“

Kateřina 3: „V prváku jsme byly na vycházce po městě. Taky jsem byla na piknikovém odpoledni. Bylo to moc fajn. Domov mládeže se účastní Bílé pastelky, proto jsem se také zapojila. Moc se mi to líbilo.“

Julie 4: „Ještě jsem byla v zoo, protože jsme si to samy objednaly u paní vychovatelky.“

Anna 6: „Taky jsem byla v botanické zahradě, kde poletovali nádherní motýli. Moc se mi líbili.“

Aktivity uvnitř zařízení

Domov mládeže pořádá a zajišťuje pro ubytované studentky spoustu naučných a zajímavých exkurzí. Každý rok mohou studentky navštívit významné architektonické stavby, městské podzemí, hvězdárnu a planetárium. Velmi oblíbenými se staly návštěvy divadelních představení. Neméně oblíbenými jsou také absolventské koncerty studentek z konzervatoře. Pravidelně se dívky účastní vernisáží a výstav konané městskými muzei. Další exkurze jsou příležitostně pořádány do rádia a televize. Dívky rády navštěvují autogramiády svých oblíbených autorů v soukromých knihkupectvích. V rámci zážitkového sportovního vyžití dochází DM do aquaparku, jump parku, na bowling i laser game.

Nina 1: „Také jsem byla v atomovém krytu a labyrintu. Bylo to super.“

Miluše 2: „Pořádají se výlety do města, např. na autogramiády nebo vernisáže. Ještě jsem byla v jump parku, bylo fajn si vyzkoušet jednotlivé trampolíny.“

Kateřina 3: „Už jsem byla na několika představeních a už mám lístek na další měsíc. Vybírám si akce, které souvisí s hudbou, zpěvem a tancem, např. koncerty.“

Julie 4: „Do hvězdárny chodím ráda, protože je to zajímavé. Taky jsem se byla podívat do televize a rádia. To byl pro mě velký zážitek.“

Agáta 5: „Chodím na hry, jako je laser game a bowling. Líbí se mi, že se hry hrají ve skupině.“

Anna 6: „Jsem ráda, že intr chodí do aquaparku, protože bych si tam sama nezašla.“

Ubytované studentky jsou spokojené, že domov mládeže nabízí širokou škálu aktivit, a to kulturních, společenských i sportovních. Mohou si tak vybrat, co je baví a co je naplňuje.

Miluše 2: *„Pořád se něco vyrábí, je toho tady dost.“*

Kateřina 3: *„Myslím si, že každá holka si může vybrat z akcí, které chce dělat.“*

Julie 4: *„Je tu hodně akcí, takže jsem spokojená.“*

Agáta 5: *„Myslím si, že je jich tu poměrně dost.“*

Anna 6: *„Akce jsou dost často. Každý měsíc se jde do divadla a k tomu je další spousta jiných aktivit. Každý si tu najde to svoje.“*

5. Vztahy v domově mládeže

a) Vzájemné vztahy mezi studentkami

Studentky si ve volném čase mezi sebou rády povídají o aktuálních událostech, běžných činnostech, každodenních starostech i budoucích plánech. Také si navzájem pomáhají s domácími úkoly, které spolu konzultují. Nejčastěji spolupracují na vypracování protokolů, seminárních prací, procvičují si látku a navzájem se zkoušejí z daného učiva. Výhodou je, že jsou v pokoji většinou ze stejné školy. Některé dívky mají starší spolužačky v jiných patrech, a tak se navštěvují, aby si vzájemně poradily. V případě nepřítomnosti jedné z nich ve škole si půjčují sešity k dopsání probírané látky a informují se o dění ve škole. Neméně významnou aktivitou děvčat je každodenní povídání si se spolubydlíci, a to hlavně po příchodu všech na společný pokoj. Tuto chvíli si užívají při společném jídle nebo mezi učením. Často si dívky připraví nebo objednájí malé pohoštění a k tomu si uvaří kávu nebo čaj. Předávají si zážitky, sdělují si informace ze školy, domlouvají se na společné akce, probírají budoucí plány.

Nina 1: *„S výkresy mi pomáhá spolubydlíci, je na to šikovnější než já.“*

Miluše 2: *„Spolubydlíci mě doučují, když něco nechápu.“*

Kateřina 3: *„Večer si sedneme na postel a povídáme si. Se školními problémy mi hodně pomáhají spolubydlíci.“*

Julie 4: *„Jakmile spolubydlíci přijdou, jdeme na večeri, při které si povykládáme. Na intru mám kamarádky, které mi pomáhají se školou.“*

Agáta 5: „Jdu ze školy hned na intr, kde si uvařím se spolubydlícími kávu a povykládáme si.“

Anna 6: „Mezi učením si dám přestávku, abych si mohla povykládat s holkami. Školní problémy řeším se spolužačkami na pokoji.“

b) Vztah mezi studentkami a vychovatelkami

Studentky se v domově mládeže cítí bezpečně, jelikož v něm vládou pevné přátelské vztahy mezi vychovatelkami a studentkami, a proto se do domova mládeže těší a rády se do něho vrací. Líbí se jim, že vychovatelka s nimi každý den individuálně a neformálně v pokoji pohovoří o tom, co je baví, jaké mají zájmové aktivity, co nového zažily, co se dělo ve škole, s čím potřebují pomoc, jaké mají plány na dnešní den či víkend, zda jim něco nechybí. Během rozhovoru jim doporučuje akce, které mohou samostatně v centru navštívit. Také je motivuje k zapojení do zájmových kroužků a zve na nepravidelné akce, jež jsou domovem organizovány. Studentky oceňují, že se při interview mohou k nabídce vyjádřit a jejich přání jsou vyslechnuta. Samy přichází s nabídkou koncertu, kde účinkují, a pozvou paní vychovatelku i ostatní dívky, zda by se nechtěly přijít podívat. Návštěvy těchto koncertů se staly v domově už dlouholetou tradicí. To zároveň vede k jejich vzájemnému sblížení a vřelejšímu vztahu. Studentky si pochvalují, že jim vychovatelky také pomáhají s domácími úkoly a povzbuzují je při jejich plnění.

Nina 1: „Intr může být jakýkoliv, ale když máte dobré spolubydlící a vychovatelku, tak je to prostě skvělé.“

Miluše 2: „Organizuje a chodí s námi na akce. Paní vychovatelky se snaží dělat různé aktivity. Cítím se tady fajn. Vychovatelky by měly být takové, jaké jsou tady.“

Kateřina 3: „Líbí se mi, že se někdy dojde podívat na můj koncert a vezme s sebou i holky. Pokaždé, když se vracím do domova mládeže, těším se. Cítím se tady úplně jako doma.“

Julie 4: „Vždycky se každé z nás zeptá, zda bylo ve škole všechno v pořádku, jak se máme a jaké jsou naše plány. Zda nemáme nějaký problém na intru nebo ve škole. Jestli nám něco nechybí. Cítím se tu dobře, protože mám dobrou vychovatelku a spolubydlící. Říkám „jdu domů“ a přitom jdu na intr.“

Agáta 5: „O akcích se dozvídám přímo od paní vychovatelky.“

Anna 6: „Dost často nám dává tipy, kam můžeme jít.“

5.2.2 Analýza a interpretace dat získaných při zúčastněném pozorování

Zúčastněné pozorování probíhalo po dobu jednoho školního roku, a to konkrétně ve druhém pololetí 2019 a následně v prvním pololetí následujícího školního roku. V první části výzkumu bylo vyzorováno, že kvůli klimatickým podmínkám studentky tráví převážnou většinu svého volného času v DM. Využívají převážně posilovnu, počítačovou učebnu a mnohé další. Jako zajímavé se jeví i aktivity vytvářené vychovatelkami např. rukodělné činnosti, kroužky. Velice oblíbenými jsou také aktivity mimo DM, jako např. laser game, hvězdárna, divadlo a jiné. V těchto měsících bylo zpozorováno, že studentky jsou z velké části pod pedagogickým dohledem, a tudíž nejsou tolik ohroženy rizikovým chováním.

Dále bylo pozorováno, že se díky pořádaným aktivitám dívky vzájemně poznávají a vytváří nové sociální vazby. Tato nově vzniklá kamarádství vytváří dobré prostředí pro soužití v DM. Studentky se rády do školského zařízení vrací a těší se na společné zážitky, které se svými spolubydlícími prožijí. U nově ubytovaných byla monitorována zhoršená nálada a nejistota způsobená neznámým prostředím. Po navázání nových známostí prostřednictvím zájmových akcí pořádaných domovem bylo u těchto studentek vidět výrazné zlepšení jejich emocionálního citění. Z tohoto důvodu byl kladen velký důraz na sociální vazby, jelikož usnadňují a zpříjemňují pobyt studentek.

Ve druhé části šetření bylo vysledováno, že z důvodu příznivého počasí zájem o tyto činnosti upadá a do popředí se dostávají vycházky. Děvčata k trávení volného času, tak využívají blízké i vzdálenější okolí domova, kam chodí jednotlivě nebo ve skupinkách. Během této doby mají studentky dostatek volnosti a mohou si samy rozhodnout, jak volný čas využijí. Pedagog tímto ztrácí kontrolu nad činnostmi studentek, a proto vzniká menší dohled nad jejich výchovou.

6 Shrnutí praktické části a doporučení pro praxi

V závěrečném shrnutí jsou popsány nejdůležitější zjištěné výsledky z výzkumného šetření.

Prostředí domova mládeže bylo zkoumáno po dobu II. pololetí školního roku 2018/2019 a v I. pololetí roku 2019/2020. Během výzkumu jsme data získali z rozhovorů s respondentkami a tyto informace jsme ověřili pozorováním při každodenních aktivitách dívek. Ze shromážděných dat jsme vytvořili popis reálného trávení volného času studentek a zjistili, jak domov mládeže ovlivňuje jejich volný čas.

Studentkám vyhovuje, že ke svým individuálním činnostem mohou využít prostory domova mládeže i jeho okolí. V budově většinu svého volného času tráví na pokojích a ve specializovaných učebnách. Mezi jejich oblíbené odpočinkové činnosti patří četba knih, surfování po internetu, povídání si. K pohybovým aktivitám náleží cvičení v posilovně, stolní tenis a tanec. Hudební činnosti jsou pak hra na nástroj a zpěv. Také se rády věnují kreativním činnostem. Mimo domov mládeže s oblibou chodí na výlety, procházky nebo posedět do centra. Účastní se sportovních, kulturních i společenských akcí. Navštěvují specializované výchovně vzdělávací instituce, jako jsou knihovny, divadla, koncerty, různé zájmové kroužky a kurzy. Během této doby mají studentky dostatek volnosti a mohou si samy rozhodnout, jak volný čas využijí. V tento okamžik vychovatel ztrácí kontrolu nad činnostmi studentek, a proto vzniká snížená důslednost nad jejich výchovou. Z tohoto důvodu navrhuje vyhlášovat dobrovolnou cílovou aktivitu při individuálním trávení volného času, např. vytváření herbáře, sběr pampelišek a následnou výrobu sirupu i čaje. Tímto nenásilným výchovným způsobem je možné eliminovat rizikové chování.

Ubytované ve svém volném čase plní povinnosti Vnitřního řádu a režimu dne. Účastní se skupinových schůzek, které se jim líbí, jelikož společně diskutují nad vzniklými problémy. Ty jsou následně probírány s vedením DM. Setkání oceňují, jelikož jsou jejich prosby často vyslyšeny a následně i zrealizovány. Také musí dodržovat provozní řády zájmových učeben. Všechny dívky si pochvalují otevírací dobu počítačové místnosti a studentky z konzervatoře i hudební učebny. S tím nesouhlasí ostatní ubytované, jelikož jsou hry na hudební nástroje rušeny. Řešení tohoto problému vidíme ve změně provozního řádu, případně odhlučnění učeben. Dále jim nevyhovuje chod posilovny a knihovny, jejichž provozní doba je omezena. Navrhujeme personálně zajistit celodenní provoz těchto dvou subjektů.

Dle Krause je nezbytné ve výchovných zařízeních uplatňovat metodu režimovou, jelikož pomáhá vymezit pravidla a čas jednotlivých činností. Díky nim se všichni účastníci učí přijmout nastavené normy společností. Z pedagogického hlediska musí být respektovány individuální a věkové zvláštnosti, jelikož podporují kladný vztah k domovu a odbourávají pocit nejistoty.¹⁰⁶ Dívky pozitivně hodnotí dobu snídání a úklid pokojů. Obědovou přestávku v domově mládeže využívají jen některé studentky z důvodu delšího vyučování na některých školách. Studentky prvních ročníků jsou za povinný studijní klid rády, protože se nepotýkají se školními problémy. Starší dívky ho využívají zřídka. Problematické jsou večere, protože v tomto čase je většina dívek mimo DM. S vycházkami a jejich délkou jsou spokojeny. Překážka nastává s večerní osobní hygienou, jež se překrývá s chodem zájmových učeben i vycházkami. Velmi jsou spokojeny s nastavením večerky. Východisko vnímáme v časové úpravě denního režimu.

Budova domova mládeže je památkovým objektem, který je pro studentky inspirující. Zároveň se však musí potýkat s akustickými problémy. Líbí se jim interiér, který je zdoben obrazy a výzdobou dle ročního období nebo tradic. Spokojeny jsou s nabídkou speciálních učeben k zájmovým činnostem. Rády využívají počítačovou učebnu, kde se učí, vypracovávají domácí úkoly a také provozují individuální zájmové činnosti. Její nevýhodou je nedostatek počítačů s programy a tiskáren. Potěšilo by je více technického zařízení s kvalitnějším vybavením. Také Blahoslav Kraus se zaměřuje na prostředí výchovných institucí, do kterého spadají prostory i materiální vybavení. Významné je architektonické uspořádání budovy. Velkou roli hraje velikost a specializované místnosti i jejich vybavenost. Spadá sem technické vybavení, zvláště počítače, dále hudební nástroje a knihovna. Podstatný vliv na ubytované má i dobrá akustika, barevnost interiéru, umístění obrazů a nástěnek, protože tato estetická úprava dobře působí na psychiku i tělesný stav.¹⁰⁷

S velkou oblibou navštěvují posilovnu, jelikož disponuje velkým množstvím cvičebních pomůcek. Zájem mají o doplnění dalších posilovacích prostředků a rozšíření prostor. Hudební studovny jsou nejvíce využívány studentkami z konzervatoře. Jedna je upravena i ke studiu pro ostatní ubytované. Největší z nich slouží k pohybovým aktivitám, kulturním a společenským akcím. Uvítaly by více cvičných místností a dovybavení

¹⁰⁶ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 2015, s. 181.

¹⁰⁷ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 2015, s. 104-106.

hudebními nástroji. Spokojené jsou také s knihovnou, která nabízí dostatek knih k maturitní četbě. Líbilo se jim, kdyby obsahovala více odborných publikací a byla upravena tak, aby sloužila jako studovna.

Volný čas tráví ve čtyřech společenských místnostech, kde se učí, sledují televizi a probíhají zde některé zájmové kroužky, skupinové schůzky a nepravidelné akce. Dvě z nich využívají zřídka, jelikož se nejedná o samostatné místnosti. Z tohoto důvodu doporučujeme prostor uzavřít. Jejich dalším přáním je dokoupit zábavné hry. Nejvíce času tráví v pokojích, kde se učí a vykonávají vlastní zájmovou činnost. Studentky jsou rozdělené do pokojů po třech nebo po čtyřech. Ve větších pokojích mají dostatek místa pro učení, odpočinek i vyžití, v menších jsou omezeny prostorem. Těší je, že výzdoba je ponechána na nich, rády by měly na pokojích květiny.

Ke smysluplnému vyplnění volného času slouží zájmové kroužky a nepravidelné aktivity, které si vybírají dle vlastních zájmů a potřeb. Z pravidelných činností jsou pozitivně vnímány ty, které souvisí se školní přípravou. Zejména se jedná o doučování z českého jazyka a čtenářský kroužek. Menší zájem je o doučování z ruského i ukrajinského jazyka a hudební kroužek, jelikož většina škol tyto předměty nevyučuje. Rády by se zdokonalily raději v anglickém a německém jazyce, které jsou součástí školní výuky většiny škol. Nejméně mají zájem o keramický kroužek, přestože je veden kreativně. Nabídka volnočasových aktivit je studentkami hodnocena kladně.

Velký zájem je o příležitostné akce konané v DM i mimo něj, protože umožňuje mnoho kulturních, společenských i sportovních aktivit. V domově mládeže jsou oblíbené ruční práce a soutěže. Organizovány jsou preventivní programy, které jsou některými dívkami chváleny, jinými kritizovány. Pozornost by měla být věnována obměně přednášek a jejich návaznosti na školu. Zájem roste o pořádané koncerty, poznávací hry a pohybové aktivity. V okolí domova mládeže si studentky rozšiřují znalosti při poznávacích vycházkách, zapojují se do veřejných sbírek, navštěvují přírodní destinace, expozice a akce. Rády se účastní exkurzí do podzemí, hvězdárny a médií. V hojné míře se účastní divadel, koncertů a autogramiád. Méně atraktivní jsou vernisáže s výstavami. S oblibou se zapojují do sportovních her a různých pohybových činností. Volnočasové aktivity umožňují seznámit se s ostatními ubytovanými studentkami ze všech výchovných skupin a zároveň lépe poznat vychovatelky.

Ubytované studentky se v domově mládeže cítí dobře, protože v něm panují dobré vzájemné vztahy. Velký vliv mají spolubydlící, se kterými tráví nejvíce volného času. Rády si mezi sebou povídají. To potvrzuje i Macek, který ve své publikaci sděluje, že uprostřed přátelského vztahu mezi dívkami stojí otevřená komunikace a sdílení pocitů. Adolescenti nejvíce svého času tráví neformálním povídáním si s kamarády, protože tím získávají cenné informace.¹⁰⁸ Dále spolu provozují společné aktivity a pomáhají s učením. Oceňují, že vychovatelky s nimi komunikují otevřeně, a proto nemají strach se jim svěřit i vyjádřit k daným situacím a plánovaným aktivitám. Také se jim líbí, že je podporují ve studiu a radí s domácími úkoly.

¹⁰⁸ MACEK, P. *Adolescence*. 2003, s. 58-59.

Závěr

Diplomová práce se zabývá výchovným působením domova mládeže na prožívání volného času ubytovaných studentek. Hlavním cílem kvalitativního výzkumu bylo analyzovat získaná data, dále je interpretovat a také se snažit o pochopení úlohy domova mládeže jako důležitého výchovného faktoru v trávení volného času studentů.

V teoretické části jsme charakterizovali domov mládeže. Uvedli jeho význam, rozdělení do výchovných skupin, cenu za ubytování, podmínky pro přijetí. Seznámili se s provozem, povinnostmi i právy Vnitřního řádu. Představili nejdůležitější pedagogickou dokumentaci, Školní vzdělávací program a vymezili účel samosprávy. Definovali volný čas podle různých autorů, zmínili jeho historický vývoj a poslání. Vymezili pojem výchova mimo vyučování, popsali funkci výchovně vzdělávací, zdravotní, preventivní i sociální. Vyjmenovali zásady, požadavky, cíle a prostředky, které je nutno během práce se studentkami dodržet. V poslední kapitole jsme se zmínili o adolescentním období, konkrétně o zájmových činnostech, tělesném, poznávacím, emočním i socializačním rozvoji. Zabývali jsme se odborným vzděláváním, vlastnostmi, náplní vychovatele a prožívání rodičů po odchodu jejich dětí do domova mládeže. Vyzdvihli jsme důležitost vzájemných vztahů a komunikace mezi ubytovanými a též mezi pedagogem a studentem.

V praktické části jsme se soustředili na kvalitativní výzkum, pro jehož zpracování jsme zvolili etnografický design. Stěžejní částí byla analýza a interpretace jednotlivých výzkumných otázek, jež byly zaměřeny na prožívání volného času ubytovaných, plnění jejich povinností i nastavených pravidel, na prostředí a materiální vybavení. Seznámili jsme se s nabízenými volnočasovými aktivitami a vzájemnými vztahy mezi spolubydlícími i mezi studentkami a pedagogem. Významná je jejich provázanost. Odpovědi na ně byly získány během kalendářního roku 2019, a to za pomoci rozhovorů a pozorování. Výzkumným vzorkem byly ubytované studentky určitého domova mládeže. Byla zde zachována anonymita organizace i všech účastníků. Na závěr jsme shrnuli výsledky a na jejich podkladě byly stanoveny kladné stránky, ale i nedostatky domova mládeže, pro které byly navrženy možnosti řešení. Ty by měly přispět ke zkvalitnění nabídky volnočasových aktivit domova a také k většímu zájmu studentek trávit volný čas v dané organizaci.

Seznam použité literatury a zdrojů

Literatura

BOCHAROVA, N. I. a TIHONOVA, O. G. *Metodika organizace dosugovyh meropriyatii. Organizaciya dosuga detei.* 2. vyd. Moskva: Yurait, 2019. 218 s. ISBN 978-5-534-05479-8.

CARR-GREGG, M. a SHALE, E. *Puberťáci a adolescenti: průvodce výchovou dospívajících.* 1. vyd. Praha: Portál, 2010. 197 s. ISBN 978-80-7367-662-9.

FILIPCOVÁ, B. *Člověk, práce, volný čas.* 1. vyd. Praha: Svoboda, 1966. 155 s.

HÁJEK, B., HOFBAUER, B. a PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času.* 2.vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. 127 s. ISBN 978-80-7290-471-6.

HÁJEK, B., HOFBAUER, B. a PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času.* 2. vyd. Praha: Portál, 2008. 239 s. ISBN 978-80-7367-473-1.

HELUS, Z. *Psychologie pro střední školy.* 3. vyd. Praha: Fortuna, 2003. 119 s. ISBN 80-7168-876-2.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace.* 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-7367-040-2.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas.* 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 176 s. ISBN: 80-7178-927-5.

ISAEVA, I.YU. *Dosugovaya pedagogika.* Moskva: Flinta, 2010. 200 s. ISBN 978-5-9765-0195-9.

KNOTOVÁ, D. *Pedagogické dimenze volného času.* 1. vyd. Brno: Paido, 2011. 101 s. ISBN 978-80-7315-223-9.

KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky.* 2. vyd. Praha: Portál, 2015. 216 s. ISBN 978-80-262-0643-9.

KRAUS, B. a POLÁČKOVÁ, V. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky.* 1. vyd. Brno: Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.

- KUČERA, J. a kol. *Výchova mimo vyučovania v stredných odborných učilištiach: metodická príručka pre vychovávateľov*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1988. 157 s.
- LANGMEIER, J. a KREJČÍŘOVÁ D. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
- MACEK, P. *Adolescence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 207 s. ISBN 80-7178-747-7.
- MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
- NOVOTNÁ, L, HŘÍCHOVÁ, M. a MIŇHOVÁ, J. *Vývojová psychologie*. 4. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2012. 82 s. ISBN 978-80-261-0115-4.
- PAULÍK, K. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2002. 66 s. ISBN 80-7042-214-9.
- PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.
- PRŮCHA, J., MAREŠ, J. a WALTEROVÁ E. *Pedagogický slovník* 1. vyd. Praha: Portál, 1995. 292 s. ISBN 80-7178-029-4.
- ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. 1.vyd. Brno: Paido, 1998. 268 s. ISBN 80-85931-48-6.
- SITNÁ, D. *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách*. 2. vyd. Praha: Portál, 2013. 150 s. ISBN 978-80-262-0404-6.
- SMITH, L. L. a ELLIOTT CH. *Child psychology&development for dummies*. 1. vyd. Hoboken, NJ: Wiley, 2011. s. 384. ISBN 9780470918852.
- STAŇKOVÁ, V. *Výchova mimo vyučování v Domově mládeže*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. 114 s. Učební texty vysokých škol.
- ŠVAŘÍČEK, R. a ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. 353 s. ISBN 80-7184-317-2.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2012. 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.

VÁŽANSKÝ, M. a SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. 1.vyd. Brno: Paido, [asi 1995]. 176 s. ISBN 80-901737-9-9.

Elektronické zdroje

ČESKÁ TELEVIZE. *Sama doma – iVysílání. Krize – děti – syndrom opuštěného hnízda – PhDr. Marta Boučková*. [online]. 2009 [cit. 2019-08-27].

Dostupné z:

<<https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1148499747-sama-doma/209562220600061/>>.

METODICKÝ PORTÁL RVP. *Výukové metody aktivizující*. [online]. 2012

[cit. 2019-08-20]. Dostupné z:

<<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/s/15017/VYUKOVE-METODY-AKTIVIZUJICI.html/>>.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Narizení vlády č. 75/2005 Sb. o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků*. [online]. [cit. 2019-08-27]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/file/38836>>.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Vyhláška č. 108/2005 Sb. o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních*. [online]. 2005 [cit. 2019-08-15]. Dostupné z: <www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlasky-ke-skolskemu-zakonu>.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*. [online]. 2019. [cit. 2019-08-15]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-c-561-2004-sb-o-predskolnim-zakladnim-strednim-vyssim>>.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů*. [online]. 2016. [cit. 2019-08-27]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-c-563-2004-sb-o-pedagogickych-pracovnicich-a-o-zmene>>.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Přehled kategorií a subkategorií

Seznam příloh

Příloha č. 1: Prohlášení autorky

Příloha č. 2: Poučený souhlas k interview

Příloha č. 3: Seznam otázek do rozhovoru

Příloha č. 1 Prohlášení autorky

Prohlášení autorky

Autorka diplomové práce Adéla Šťastná prohlašuje, že nikde nezveřejní osobní údaje účastníků výzkumu, zachová jejich anonymitu, neuvede skutečné osoby a zjištěné informace použije jen pro zpracování vlastního výzkumu na téma „Domov mládeže jako důležitý výchovný faktor ve volném čase studentů.“

Bere na vědomí, že v případě porušení tohoto prohlášení ponese všechny právní důsledky.

Datum

podpis autorky výzkumu

Příloha č. 2 Prohlášení autorky

Poučený souhlas interview

Souhlasím, že se moje dcera (plnoletá studentka)
může účastnit anonymního rozhovoru, jenž je součástí diplomové práce. Výzkumné otázky
jsou zaměřeny na prožívání volného času, organizaci, prostředí, volnočasové aktivity
a vzájemné vztahy v domově mládeže.

Při zpracování interview nebudou použity pravdivé osobní údaje a poskytnuté informace
poslouží jen pro účely tohoto výzkumu.

.....

Datum

.....

Podpis zákonného zástupce (plnoleté studentky)

Příloha č. 3 Seznam otázek do rozhovoru

Prosím, povyprávěj mi, jak probíhá Tvůj školní den?

Co všechno děláš ve svém volném čase? Jaké jsou Tvé záliby a současné aktivity?

Jaké máš možnosti v domově mládeže k trávení volného času? Jaké aktivity z toho využíváš a podle čeho si aktivity vybíráš?

Jaké další akce domov mládeže nabízí? Jakých aktivit se neúčastníš a proč?

Jak se dozvídáš o pořádaných akcích, které jsou organizované domovem mládeže? Co Ti tady chybí za kroužky?

Jak bys popsala prostředí domova mládež (prostory, výzdoba)? Co se Ti na něm líbí a naopak nelíbí? Co Ti vyhovuje ve Tvém pokoji? Upravila bys ho nějak? K čemu všemu ho využíváš?

Jaké jsou v domově mládeže místnosti k trávení volného času? Které z nich využíváš? Co tam děláš? Jak jsou vybavené? Čím bys je vylepšila? Jakou další místnost bys uvítala pro zájmové činnosti?

Jaká jsou stanovená pravidla v domově mládeže (snídaně, úklid pokojů, oběd, studijní klid, vycházky, večere, osobní volno, večerka, otevírací a zavírací doba)? Co by sis přála, aby bylo nastaveno jinak?

Jak a s kým trávíš volný čas v době vycházek a osobního volna?

Jaké další povinnosti musíš dodržovat v domově mládeže (provoz učeben, výměna ložního prádla, skupinová schůzka a jiné)? Co Ti nevyhovuje?

Jaký máš názor na vyžití volného v domově mládeže?

Jak se cítíš v domově mládeže? Jak jsi prožívala nástup do domova mládeže? Kdo všechno byl pro Tebe oporou při přechodu z domácího prostředí do domova mládeže? Jak a s čím Ti pomáhá vychovatelka? Jak si představuješ takovou ideální vychovatelku? Jaké s ní řešíš problémy?

Jak a kdo Ti pomáhá řešit školní a osobní problémy (spolubydlící, spolužačka, kamarádka, rodiče, vychovatelka nebo někdo jiný)? Kdo Ti radí v případě nějakého rozhodnutí?

Jak si rozumíš se spolubydlícími? Jak řešíte společné problémy?

Myslíš, že domov mládeže poskytuje vše, co potřebuje student k životu?

Máš nějakou otázku na mě?